

DHV Milieu en Infrastructuur BV

Advies / opmerking Cie m.e.r.		Wat ermee te doen in de Integrale Toets?						
		zit in toetskader	randvoorwaarde	lager schaalniveau	uitwerking van 9 kernopgaven	mogelijk element ontwikkelingsbeeld	kenmerk van (1 van) beide scenario's	niet relevant
f	Nadere uitwerking sociaal-ruimtelijke verschillen van NHN en omgeving bieden kansen dan wel knelpunten	Kansen worden beschreven als uitkomst de effectbeschrijving bij de 3 ^e evaluatieronde						
g	Voeg analyse van vraag en aanbod naar type en kwaliteit woningen toe	Komt aan bod bij criterium S5 (huidig; voorspelling 2020 is gemaakt, van daaruit doorkijk naar 2030)			Vanuit demografische situatie 2030 (vergrijzing en ontgroening) aandacht voor match vraag/ aanbod naar woningen			
h	problemen met toegankelijkheid woningmarkt door prijsstijgingen							Achterhaald door ontwikkelingen in de markt
i	uitwerking toegankelijkheid landschap	Zit in toetskader bij criterium S8				Als opgave voor uitwerking toevoegen aan ontwikkelingsbeeld		
j	Oplossingen aandragen voor achterblijven stedelijk gebied en voorzieningen kleine kernen			Benoemen van oplossingen niet zinvol voor abstractieniveau te nemen besluit		evaluatie scenario's kan zoekrichting oplossingen opleveren		
k	benoem aard en plaats vanuit milieu-oogpunt ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen	Voor zover nog niet benoemd, komen ze aan bod bij evaluatie van scenario's via de M-criteria in het toetskader		Voor wat betreft de autonome ontwikkeling zit er al in op het voor deze evaluatie goede schaalniveau				
l	benoem belangrijkste knelpunten in watersysteem				Toevoegen aan kernopgave 3			
m	Analyse nodig van sectoren die kansen bieden en dus versterkt moeten worden; toevoegen aan probleemanalyse	Kansen komen aan bod bij 2 ^e en 3 ^e evaluatieronde, probleemanalyse focust zich op knelpunten						
n	Maak onderscheid bij problemen tussen 'nu' en 'later'	Onderscheid effecten 'nu' en 'later' komt bij de evaluatie aan bod in de 3 ^e ronde aan bod			Onderscheid problemen 'nu' en 'later' komt bij de evaluatie aan bod in de 3 ^e ronde aan bod			

Advies / opmerking Cie m.e.r.		Wat ermee te doen in de Integrale Toets?						
		zit in toetskader	randvoorwaarde	lager schaalniveau	uitwerking van 9 kernopgaven	mogelijk element ontwikkelingsbeeld	kenmerk van (1 van) beide scenario's	niet relevant
2.3 Analyse Beleidscontext en wensen belanghebbenden								
a	Concretiseer de rol van de provincie voor de verschillende thema's in beide scenario's	Rol van de provincie en van andere partijen meenemen in de 2 ^e en 3 ^e evaluatieronde (zie ook 4b)				In ontwikkelingsbeeld vooral aandacht voor die componenten waar de provincie ook zelf op kan sturen		
b	Idem	Evaluatievraag bij 3 ^e ronde: Op welk scenario heeft provincie de meeste 'grip'						
c	Geef ook aan op welke trends de provincie weinig/ geen greep heeft en wat die trends kunnen betekenen voor realisering van je opgaven	Gevolgen van trends voor scenario's expliciet belichten uit twee invalshoeken (3 ^e evaluatieronde): 1. Bij flexibiliteit en robuustheid 2. Bij welke trends kan provincie 'slim meekoppelen' om doelen te halen?						
d	Maak alsnog de belangrijkste sturende randvoorwaarden voor beide scenario's expliciet		Nagaan in hoeverre hoofdstuk Context verdere uitbreiding/ toelichting behoeft					Randvoorwaarden en trends zijn al uitgeschreven
HOOFDSTUK 3 ONTWIKKELING TOETSINGSKADER								
3.1. Doelen								
a	Impliciete doelen in de scenario's expliciet maken	Waar relevant worden aan criteria in toetskader kwantitatieve beleidsdoelen/ -normen gekoppeld, waaraan beide scenario's worden getoetst			Uitwerking van kernopgaven leidt tot beter inzicht in scenariodoelen			Het voorbeeld over wonen van de Cie m.e.r. is niet relevant, want doel is bouwen voor eigen behoefte + overloop

DHV Milieu en Infrastructuur BV

Advies / opmerking Cie m.e.r.		Wat ermee te doen in de Integrale Toets?						
		zit in toetskader	randvoorwaarde	lager schaalniveau	uitwerking van 9 kernopgaven	mogelijk element ontwikkelingsbeeld	kenmerk van (1 van) beide scenario's	niet relevant
b	Onderscheid doelen korte en lange termijn maken	Faseerbaarheid van modellen wordt verkend in 3e evaluatieronde		In uitvoerings-programma wordt fasering voor het Ontwikkelings-beeld uitgewerkt		Doelen voor ontwikkelingsbeeld komen aan de hand van de evaluatie naar voren	Eventueel aangeven in hoeverre scenariodoelen een logische voortzetting zijn van (bestaande) korte termijn doelen en in welke mate ze een 'trendbreuk' impliceren	De scenario's zijn per definitie lange termijn (2030)
c	Interactie doelen zichtbaar maken, ook voor andere regio's	Als er zich voor de besluitvorming relevante effecten voordoen van scenario's buiten NHN, wordt dat per criterium aangegeven. Interactie komt aan de orde in de 2 ^e en 3 ^e evaluatieronde						
3.2 Indicatoren en normen								
a	Normen voor indicatoren expliciet maken	Bij criteria in het toetskader in fact sheets waar mogelijk aangeven wat 'streepjes' op de meetlat zijn waaraan je toetst (kwalitatief of kwantitatief);						Is niet voor alle criteria nodig /mogelijk omdat het gaat om een vergelijking van 2 scenario's en niet om absolute/ subjectieve waarden
b	Cie vraagt om het benoemen van een 'duurzaamheidsreferentie'	Zie 3.2.a, daarnaast in 3e evaluatieronde een samenvattend beeld van de 'duurzaamheid' per model op basis van de effectscores op de criteria						We bouwen geen derde 'MMA-model' als duurzaamheids-referentie
c	Differentiatie naar deelgebied qua effecten en normering kan gewenst zijn; toetskader moet aangeven waar dat nodig is	In fact sheets per criterium aangeven welke gebieden/ situaties in de effectbeschrijving apart moeten worden belicht						

Advies / opmerking Cie m.e.r.		Wat ermee te doen in de Integrale Toets?						
		zit in toetskader	randvoorwaarde	lager schaalniveau	uitwerking van 9 kernopgaven	mogelijk element ontwikkelingsbeeld	kenmerk van (1 van) beide scenario's	niet relevant
d	Koppel indicatoren aan de matrix							Het is zinvoller de effecten aan die matrix te koppelen
e	Voorstel toetsingskader	Zie notitie toetskader hoe is omgegaan met voorstellen van Cie						
HOOFDSTUK 4 ONTWIKKELEN VAN DEELOPLOSSINGEN								
a	Het oplossingenrepertoire per deelprobleem zo breed mogelijk in beeld brengen							Gepasseerd station: voor de deelproblemen zijn oplossingen uitgewerkt in de 4 scenario's. Daarin is een keuze gemaakt met als resultaat deze 2 scenario's
b	Per deeloplossing en scenario aangeven welke sturing nodig is en hoe maatschappelijke partijen te betrekken	Bij evaluatieronde 3 aandacht voor sturing scenario's				In ontwikkelingsbeeld aangeven hoe de provincie stuurt en wat de rol van andere partijen is		
4.1 Water								
a	Scenario Ruimte Sparen: hoe hard zijn de randvoorwaarden vanuit het watersysteem en welke waterhuishoudkundige aanpassingen moeten tenminste worden gerealiseerd?	Probeer in de fact sheets aanpassingen in waterhuishouding zonodig verder te concretiseren, op basis van rapport 'Ontwikkelingsalternatieven Watersysteem Noord-Holland Noord'					Aangeven benodigde waterhuishoudkundige aanpassingen op hoofdlijnen als deel van de 'ingreep': gebruik daarbij deelstroomgebiedvisie (dit opnemen in fact sheets); zie kolom 'toetskader'; bovendien rapport 'Ontwikkelingsalternatieven Watersysteem Noord-Holland Noord'	

DHV Milieu en Infrastructuur BV

Advies / opmerking Cie m.e.r.		Wat ermee te doen in de Integrale Toets?						
		zit in toetskader	randvoorwaarde	lager schaalniveau	uitwerking van 9 kernopgaven	mogelijk element ontwikkelingsbeeld	kenmerk van (1 van) beide scenario's	niet relevant
b	Wat is bijdrage aan realisatie duurzame watersystemen?	Volgt uit evaluatie op basis van toetskader (M9 t/m M12); komt ook in 2 ^e en 3 ^e ronde						
4.2 Wonen								
a	Differentiatie in scenario's voor wat betreft aantallen woningen	In gevoeligheids-analyse ingaan op wat effecten per scenario zouden zijn indien niet voor opvang extra groei zou worden gebouwd; aandacht interactie met NH-zuid	Aantal woningen (60.000 + 24.000 tot 2010 cf bestaand beleid) is randvoorwaarde			Op basis van evaluatie nagaan welk aantal woningen als uitgangspunt in Ontwikkelingsbeeld wordt opgenomen		
b	Koppeling vraag en aanbod van de kwaliteit woningen in scenario's aangeven, aandacht daarbij voor de sociale sector	Criterium S5, daarnaast in 3e ronde evaluatie vanuit demografische ontwikkelingen (vergrijzing en ontgroening) aandacht voor vraag naar woningen		Probleem is, dat we wel informatie hebben op niveau van kwaliteit woonmilieus, maar niet over verdeling woningen voor sociale klassen (onderscheid huur/koop kan invalshoek zijn)				
c	Beide scenario's kiezen voor voorzieningen in grotere kernen: kan het probleem van de kleine kernen wel worden opgelost en zo ja, wat zijn de mogelijkheden	Toetsing adhv S1 en S3 geeft aan hoe beide scenario's scoren qua kleine kernen problematiek				Oplossingen opnemen in ontwikkelingsbeeld		
4.3 Werken								
a	Inzicht in de pendel binnen de regio Noord-Holland Noord	Onderdeel evaluatie: criterium E8						
b	Leidt inzet op bollenteelt in Ruimte Sparen tot een sterke behoefte aan seizoensarbeid van buiten de	Volgt uit economische evaluatie: criteria E3, E4 en E5				Oplossingen opnemen in ontwikkelingsbeeld		

Advies / opmerking Cie m.e.r.		Wat ermee te doen in de Integrale Toets?						
		zit in toetskader	randvoorwaarde	lager schaalniveau	uitwerking van 9 kernopgaven	mogelijk element ontwikkelingsbeeld	kenmerk van (1 van) beide scenario's	niet relevant
	regio/Nederland? Hoe invullen?							
c	Woon-werk balans in autonome ontwikkeling verduidelijken	Bij evaluatieronde3 aandacht voor balans in de driehoek economie-woon/ werk balans -demografie			Autonome ontwikkeling verduidelijken bij uitwerking van kernopgave 1. (m.b.v. Buck)			
4.4 Sociaal culturele voorzieningen								
a	Ontwikkelen deeloplossingen voor problemen ten aanzien van het stedelijk gebied en het voorzieningenniveau in kleine kernen	Aan de hand van evaluatie komen kenmerken stedelijk gebied en kleine kernen scherper omlind naar voren					Uitwerken deeloplossingen per scenario, om onderscheid tussen 'geven' en 'sparen' scherper te krijgen	
4.5 Landbouw								
a	Uitwerken verbrede landbouw	Bij evaluatie wordt gekeken naar kansen voor verbrede landbouw in beide scenario's (criterium E15)						
4.6 Natuur								
a	Aandacht voor het realiseren van natuur buiten natuur- en landbouwgebieden	Bij evaluatie wordt gekeken naar het perspectief voor het realiseren van natuur buiten de (P)EHS						
4.7 Toegankelijkheid								
a	Aandacht voor de verbetering van de toegankelijkheid van het platteland voor bewoners en toeristen*	Is geen deeloplossing, maar toetsingscriterium: S8, ook S7 van belang; zie ook 2.1.a						
HOOFDSTUK 5 TOETSEN VAN DEELOPLOSSINGEN EN SCENARIO'S								
5.1 Methodiek								
a	Toetsing in drie stappen: doelbereik/effecten, interne consistentie en robuustheid	Kern overgenomen: 3 evaluatieronden						

DHV Milieu en Infrastructuur BV

Advies / opmerking Cie m.e.r.		Wat ermee te doen in de Integrale Toets?						
		zit in toetskader	randvoorwaarde	lager schaalniveau	uitwerking van 9 kernopgaven	mogelijk element ontwikkelingsbeeld	kenmerk van (1 van) beide scenario's	niet relevant
b	Resultaten toetsing (effecten en interne consistentie) volgens NSDO-matrix presenteren	In alle evaluatieronden aandacht voor 'waar' en 'wanneer' optreden effecten; toelichting effectscore geeft waar en wanneer						
c	Aangeven maatregelen om risico's (doelbereik, effecten en interne consistentie) te verminderen	Evaluatie aan de hand van criteria en toets op doelbereik levert beeld op van risico's; Interne consistentie komt aan de orde bij 2 ^e evaluatieronde				Maatregelen om 'negatieve risico's' tegen te gaan toevoegen als bouwsteen		
d	Evaluerend ontwerpen: risico's bepalen->maatregelen benoemen->effecten opnieuw bepalen							SIER is 1 stap in evaluerend ontwerpproces van 4 scenario's naar 1 Ontwikkelingsbeeld
5.2 Wisselwerking deeloplossingen in scenario's								
a	Commissie geeft voorbeelden van positieve en negatieve wisselwerking	Bij evaluatie, ronde 2 wordt de interne consistentie bepaald (positief en negatief), voorzetten van de Commissie daarbij betrekken					De voorzetten van de Commissie geven ook mogelijke bruikbare deeloplossingen; daarop screenen; interacties komen juist in 2 ^e evaluatieronde naar voren.	
5.3 Flexibiliteit								
a	Duidelijk maken wat de mogelijkheden zijn in de scenario's om nieuwe ontwikkelingen op te vangen	Bij evaluatie, ronde 3 wordt ingegaan op flexibiliteit						
5.4 Betekenis voor leefbaarheid								
a	De scenario's als geheel beschreven op hun betekenis voor de hoofddoelstelling leefbaarheid	Zien als onderdeel van evaluatie, ronde 3. Leefbaarheid wordt daarbij gezien als het geheel van in 2030 optredende omgevingsfactoren						

Advies / opmerking Cie m.e.r.		Wat ermee te doen in de Integrale Toets?						
		zit in toetskader	randvoorwaarde	lager schaalniveau	uitwerking van 9 kernopgaven	mogelijk element ontwikkelingsbeeld	kenmerk van (1 van) beide scenario's	niet relevant
b	Leefbaarheid (geheel van in 2030 optredende omgevingsfactoren) door de ogen van de dan aanwezige mensen bekijken	Het door provincie uitgeschreven perspectief van 'Bart en Els' gebruiken als bouwsteen leefbaarheid in 3 ^e evaluatieronde						

BIJLAGE 2 Toetsingskader

Ruimtevrage problemen voor Noord- Holland Noord tot 2030	Aspect	Criterium	Code
ECONOMIE EN VERKEER EN VERVOER			
Achterblijvende economische groei	Productie	Verandering Bruto Regionaal Product	E1
	Arbeidsmarkt en werkgelegenheid	Verandering in aantal arbeidsplaatsen per sector	E2
		Verandering in aanbod arbeidskrachten	E3
		Verandering in match tussen beroepsbevolking en arbeidsmarkt (kwalitatief)	E4
		Verandering in de verhouding tussen werkgelegenheid in steden versus werkgelegenheid in kleine kernen	E5
	Diversificatie economie	Verandering in ruimtegebruik bedrijvigheid per sector	E6
		Verandering in netto instroom van bedrijven naar Noord- Holland Noord	E7
	Woonwerkbalans	Verandering in woonwerkbalans	E8
Verslechterende externe bereikbaarheid	Verkeer en vervoer	Verandering in mobiliteit per modaliteit	E9
		Verandering in doorstroming wegverkeer op hoofdwegennet en provinciaal wegennet	E10
		Verandering in verhouding tussen spitsverkeer van en naar Noord-Holland Noord	E11
Grotere internationale concurrentie in de landbouw	Landbouw	Verandering in centrumfunctie/oppervlakte bollengebied/glastuinbouwgebied	E13
		Verschuiving areaal naar teelten met hoge toegevoegde waarde (ivm akker- en weidebouw)	E14
		Verandering in areaal met kansen voor verbrede landbouw	E15
		Verandering in fysieke omstandigheden voor landbouw	E16
Overig	Kosten	Investerings	E17
		Exploitatie en onderhoud	E19
SOCIAAL-CULTUREEL			
Voorzieningen voor ouderen blijven achter; afnemend voorzieningenniveau in kleine kernen	Wonen	Verandering in bevolkingsopbouw van kleine kernen	S1
		Verandering in beschikbaarheid en bereikbaarheid voorzieningen voor ouderen, met name zorg	S2
		Verandering in beschikbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen in kleine kernen (scholen en winkels)	S3
Achterblijven van stedelijk gebied		Verandering in inzet op stedelijke vernieuwing en voorkomen segregatie in de steden Alkmaar en Den Helder	S4
		Verandering in aanbod aan woonmilieus	S5
Achterblijven van stedelijk gebied; afnemend voorzieningenniveau in kleine kernen; versnippering van natuur en landschap	Bereikbaarheid	Verandering in bereikbaarheid van werklocaties (over weg, OV)	S6
		Verandering in bereikbaarheid van groene elementen en recreatiegebieden	S7
		Verandering in toegankelijkheid van het landschap	S8
Overig	Verkeersveiligheid	Verkeersveiligheid (mate van inspanning om verkeersveiligheid te garanderen)	S9

Ruimtevrage problemen voor Noord- Holland Noord tot 2030	Aspect	Criterium	Code
MILIEU			
Versnippering van natuur en landschap	Natuur	Verandering verstoring in 'neen-tenzij-gebieden'	M2
		Verandering in kwaliteit en samenhang (P)EHS	M3
		Perspectief op nieuwe natuurkwaliteit buiten vastgestelde (P)EHS	M4
	Landschap en cultuurhistorie	Verandering in oppervlakte open/kleinschalige gebieden	M5
		Verandering in ruimtebeslag in bodembeschermingsgebieden (m.n. aardkundig waardevolle gebieden)	M6
		Aantasting cultuurhistorisch waardevolle gebieden (archeologische, historisch-geografische en waardevolle historisch- (steden)bouwkundige ensembles	M7
	Ruimtegebruik	Verandering in ruimtebeslag van functies	M8
De waterproblematiek	Water	Verandering in de manier waarop aan de randvoorwaarde 'veiligheid tegen overstroming' wordt voldaan	M9
		Verandering in de mate waarin exogene trends het watersysteem beïnvloeden in termen van watertekorten en in de manier waarop deze tekorten kunnen worden opgelost	M10
		Verandering in de mate waarin exogene trends het watersysteem beïnvloeden in termen van wateroverlast en in de manier waarop deze overlast kan worden opgelost	M11
		Verandering in de mate waarin exogene trends het watersysteem beïnvloeden in termen van waterkwaliteit en in de mate waarin het watersysteem de voor de functies benodigde kwaliteit kan faciliteren	M12
Duurzaamheid onder druk	Energie	Verandering in CO ₂ -uitstoot en in de reductiemogelijkheden van CO ₂ -uitstoot door opwekking duurzame energie/besparing	M13
	Luchtkwaliteit	Verandering in luchtkwaliteit agv verkeer (NOx en fijn stof)	M14
		Verandering in luchtkwaliteit agv landbouw (gewasbestrijdingsmiddelen)	M15
	Geluid	Ligging in oppervlakte gevoelige bestemmingen gelegen in de 50 db(A)-geluidscontour	M16
		Verandering akoestisch ruimtebeslag >50 db(A) in landelijk gebied	M17
		Verandering akoestisch ruimtebeslag > 40 db(A) in stiltegebieden	M18
	Externe veiligheid	Verandering in de oppervlakte gevoelige bestemmingen gelegen binnen de veiligheidscontour	M19
	Licht	Verandering in oppervlakte 'donkere' gebieden	M20

BIJLAGE 3 Ingreep-effectrelatie per toetscriterium

Criterion	Code	Scenario-element Geven	Scenario-element Sparen
ECONOMIE EN VERKEER EN VERVOER			
Verandering BRP in (per hoofd van de bevolking)	E1	• Keuze voor aansluiting op Randstad • Inzet is inlopen van achterstanden • Kansen vanuit ligging tov Randstad: overloop bedrijven dienstensector, ook recreatie/toerisme • Productieonderdelen verlaten NHN • Potenties Zeehaven Vliegveld Den Helder benutten • Landbouw wordt relatief minder belangrijk tov andere sectoren, gronddruk van verstedelijking wordt gevoeld • Overheid volgt markt	• Keuze voor immateriële waarden door investeringen en sturing van de overheid • Geen netto-instroom van bedrijven • Landbouw vervult belangrijke economische en niet-economische functie • Overheid ondersteunt eventueel bestaande economische sectoren (bv mariene technologie, agribusiness, toerisme)
Verandering in aantal arbeidsplaatsen per sector	E2	• Zie E1 • Rapportage Buck • Totaal: zie bijlage 1	• Zie E1 • Rapportage Buck • Totaal: zie bijlage 1
Verandering in aanbod arbeidskrachten (leeftijd /scholingsniveau)	E3	• Trend ontgroening/ vergrijzing, zie ook bijlage 1 • Ontwikkeling scholingsniveau agv E1 /E2 • Meer accent op opleiding en scholing arbeidspotentieel dan in Sparen	• Trend ontgroening/ vergrijzing, zie ook bijlage 1 • Ontwikkeling scholingsniveau agv E1 /E2
Verandering in match tussen beroepsbevolking en arbeidsmarkt	E4	• Combinatie van uitkomsten E1 t/m E3	• Combinatie van uitkomsten E1 t/m E3
Verandering in de verhouding tussen werkgelegenheid in steden versus werkgelegenheid in kleine kernen	E5	• Uitkomsten E1 en E2 • Uitkomsten E6	• Uitkomsten E1 en E2 • Uitkomsten E6
Verandering in ruimtegebruik bedrijvigheid (kantoorareaal, areaal bedrijventerreinen, diverse typen obv. Buck-rapport)	E6	• Overheid faciliteert door ruimte voor bedrijven te geven: bovenregionaal in HAL, regionaal bij Hoorn/ Wieringermeer • Goede ijzeren voorraad terreinen om snel aan vraag te voldoen • Voor opp. Totaal zie bijlage 1 •	• Beperkte groei bedrijventerreinen door compact bouwen en uitgaan van groei bestaande terreinen • Nieuwe lokaties verspreid: in hoofdkernen en bij stations nieuwe ruimte • Sterke inzet op innovatief ruimtegebruik, herstructurering bedrijventerreinen • Voor opp. Totaal zie bijlage 1
Verandering in netto-instroom van bedrijven naar Noord-Holland Noord	E7	• Uitkomsten van E1	• Uitkomsten van E1
Verandering in woonwerkbalans	E8	• Zie bijlage 1 en 2 • Trend ontgroening, vergrijzing • Uitkomsten E3 en E4, E7	• Zie bijlage 1 en 2 • Trend ontgroening, vergrijzing • Uitkomsten E3 en E4, E7
Verandering in mobiliteit per modaliteit	E9	• Trend vraag naar arbeid binnen en buiten de regio • Nadruk op hoofdwegenet: verbreding en lokaal uitbreiding • Nieuwe wegen (rondje HAL, Den H./ A7) • Bedrijven benutten digitale infrastructuur • Accent kansen oost-westverbindingen • Kansen goederenvervoer Noordhollands Kanaal • Combinatie van wonen en werken in HAL-	• Trend vraag naar arbeid binnen en buiten de regio • Optimalisering bestaande infra • Waar nodig lokale verbetering spoornet • Nadruk op provinciale/lokale wegenet • Grote rol OV- taxi • Meer stations • Stations worden multimodale knooppunten • Wonen en werken in kleinere locaties rondom stations

Criterion	Code	Scenario-element Geven	Scenario-element Sparen
(vervolg E9)		- stad bij stations - Groei van wonen én werken in geconcentreerde locaties via weg bereikbaar - Grootstedelijke woonlocaties bieden kansen voor grootstedelijk OV	Overheid kan sturen door stimuleren OV en dynamische beprijzing (bv km-heffing)
Verandering in congestiekans wegverkeer op hoofdwegennet en provinciaal wegennet	E10	Uitkomsten E9 (vwb de modaliteit wegverkeer)	Uitkomsten E9 (vwb de modaliteit wegverkeer)
Verandering in verhouding tussen spitsverkeer van en naar Noord-Holland Noord	E11	Combinatie van uitkomsten E8 en E9	Combinatie van uitkomsten E8 en E9
Verandering in centrumfunctie/oppervlakte bollengebied/glastuinbouw-gebied	E13	- Omvang ruimtelijke reservering voor ruimtelijke reservering in scenario (zie bijlage 1) - Op langere termijn afnemende groei bollenteelt - Aanmerkelijke uitbreiding en concentratie glastuinbouw	- Omvang ruimtelijke reservering voor ruimtelijke reservering in scenario (zie bijlage 1) - Ook na 2015 doorgaande groei bollenteelt - Bescheiden en verspreide uitbreiding glastuinbouw - Ondersteunend regionaal agribusiness-centrum bollenteelt
Verschuiving areaal naar teelten met hoge toegevoegde waarde (ivm akker- en weidebouw)	E14	- Uitkomsten van E13 - Ontwikkeling oppervlakte akker- en weidebouw (NB niet expliciet in bijlage 1 vermeld!)	- Uitkomsten van E13 - Ontwikkeling oppervlakte akker- en weidebouw (NB niet expliciet in bijlage 1 vermeld!)
Verandering in areaal met kansen voor verbrede landbouw	E15	- Overheid en markt zorgen voor maatschappelijke en financiële middelen voor verweving van landbouw en natuur - mogelijkheden voor agrobiodiversiteit - landbouw blijft deels overeind door betaling voor groene en blauwe diensten	- beperkte mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer door beperkte maatschappelijke middelen - Veenweidegebied onvoldoende mogelijkheden voor op eigen kracht renderende veehouderij
Verandering in fysieke omstandigheden voor landbouw	E16	- uitkomsten criteria M9 t/m M12 - grotere stedelijke ruimtedruk beperkt mogelijkheden ontplooiing landbouw	- uitkomsten criteria M9 t/m M12 - optimale (water-)inrichting voor de landbouw - genoeg mogelijkheden voor ruimtelijke herstructurering en schaalvergroting
Investerings	E17	- scenario-trend: minder hoge grondprijzen in stedelijk gebied dan in Sparen - scenario-trend: hogere grondprijzen in deel van landelijk gebied, vooral nabij steden, dan in Sparen - trend minder ruimte voor investeringen in watersysteem voor landbouw (dan in Sparen) - bij nieuwe infrastructuur is PPS een vereiste - in Geven zal de overheid, meer dan in Sparen moeten investeren in stadsvernieuwing en herstructurering bestaande wijken - mogelijk ook kansen voor PPS bij herstructurering landbouwgebieden - scenario-trend van hogere grondprijzen op uitleglocaties leidt ook tot hogere investeringen private sector	- keuzen voor immateriële waarden door investeringen/sturing van de overheid - ondersteuning bedrijven door overheid mogelijk - overheid investeert in technologische ontwikkelingen op gebied verkeer en vervoer, in nieuwe stations en in verdubbeling spoor - meer investering in watersysteem door overheid dan in Geven - bij stadsvernieuwing wordt meer investering vanuit de private sector verwacht - bij watersysteem wordt meer investering vanuit de private sector verwacht dan in Geven - herstructurering landelijk gebied voor schaalvergroting landbouw vraagt meer investering private sector dan in Geven; mogelijk ook PPS-kansen

Criterium	Code	Scenario-element Geven	Scenario-element Sparen
Exploitatie en onderhoud	E19	In dit scenario vooral kijken naar: - weginfrastructuur - bedrijventerreinen - watersysteem - grote recreatiegebieden	In dit scenario vooral kijken naar: - weginfrastructuur - railinfrastructuur - bedrijventerreinen - watersysteem
SOCIAAL-CULTUREEL			
Verandering in bevolkingsopbouw van kleine kernen	S1	- bevolkingsopbouw Noord-Holland Noord (bijlage 1) - woningbouwopgave kleine kernen	- bevolkingsopbouw Noord-Holland Noord (bijlage 1) - woningbouwopgave kleine kernen
Verandering in beschikbaarheid en bereikbaarheid voorzieningen voor ouderen, met name zorg	S2	- Uitkomsten S1 - OV netwerk beperkt tot grotere kernen - Geconcentreerde realisering van woningbouwopgave - Meer woonruimte voor ouderen in centra (dan in Sparen) - Grotere ruimtelijke concentratie van voorzieningen (dan in Sparen)	- Uitkomsten S1 - fijnmazig OV-netwerk - Meer stations (dan in Geven) - Gespreide realisering van de woningbouwopgave - Voorzieningen meer verspreid over hoofdkernen
Verandering in voorzieningenniveau kleine kernen (beschikbaarheid en bereikbaarheid van scholen en winkels)	S3	- Uitkomsten S1 - Geconcentreerde realisering van woningbouwopgave - OV netwerk beperkt tot grotere kernen - Grotere ruimtelijke concentratie van voorzieningen (dan in Sparen)	- Uitkomsten S1 - Gespreide realisering van de woningbouwopgave - fijnmazig OV-netwerk (maakt voorzieningen bereikbaar) - Voorzieningen meer verspreid over hoofdkernen
Verandering in inzet op stedelijke vernieuwing en voorkomen segregatie in de steden Alkmaar en Den Helder	S4	- Aantal woningen in beide steden te bouwen - Verhouding huur/koop - Beperkte inzet op stedelijke vernieuwing (ivm Sparen)	- Aantal woningen in beide steden te bouwen - Verhouding huur/koop - Sterke inzet op stedelijke vernieuwing
Verandering in het aanbod aan woonmilieus	S5	- Verdeling taakstelling over woonmilieus - Ontwikkeling woonlandschappen	- Verdeling taakstelling over woonmilieus - Ontwikkeling wonen rondom stations en in kleinere kernen
Verandering in bereikbaarheid van werklocaties (over weg, OV)	S6	- Accent op opwaardering weginfrastructuur - Grofmazig OV-systeem - Ruimtelijke spreiding werklocaties - Toenemende scheiding locaties wonen en werken	- Accent op opwaardering railinfrastructuur - Fijnmazig OV-systeem - Ruimtelijke spreiding werklocaties - Toenemende verweving locaties wonen en werken
Verandering in bereikbaarheid van groene elementen en recreatiegebieden	S7	- Ruimtelijke spreiding van nieuwe woonlocaties - Nieuwe groene recreatiegebieden nabij stedelijke gebieden - Weginfrastructuur en OV-systeem (om recreatiegebieden te kunnen bereiken) - Recreatiegebied nabij W'randmeer	- Ruimtelijke spreiding van nieuwe woonlocaties - Beperkt aanbod groene recreatiegebieden (ivm Geven) - Weginfrastructuur en OV-systeem (om recreatiegebieden te kunnen bereiken) - Opvang recreatiebehoefte in agrarisch gebied; - veel droge en natte recreatieroutes
Verandering in toegankelijkheid van het landschap	S8	- gebruik agrarisch gebied op bredere leest (zie E15) dan in Sparen - landschap afwisselender, maar minder open agrarisch gebied (dan in Sparen)	- hoge agrarische gebruiks -intensiteit platteland - waterrecreatie: sterkere toename routes ivm Geven - dooradering van het landschap met routes

Criterion	Code	Scenario-element Geven	Scenario-element Sparen
Verkeersveiligheid (mate van inspanning om verkeersveiligheid te garanderen)	S9	uitkomsten E9	uitkomsten E9
MILIEU			
Verandering verstoring in 'neentenzij'-gebieden	M2	- aanleg nieuwe wegen - capaciteitsvergroting wegen - intensiever gebruik bestaand wegennet - industriële ontwikkelingen en (lucht)haven Den Helder - Windmolens in gebied en langs IJsselmeerkust - Locaties woonlandschappen	- capaciteitsvergroting spoorwegen - intensiever gebruik bestaande wegennet - windmolens in zee
Verandering in kwaliteit en samenhang (P)EHS	M3	- uitkomsten M2 - inrichting en kwaliteit groenelementen en verbindingzones - watersysteem: vasthouden water brongebieden, kwel, omvang vernatting - grondwaterpeilen - meer ruimte voor 'basiskwaliteit' - landwaartse kustverdediging - toevoeging barrières door nieuwe locaties woningen/ bedrijventerreinen	- uitkomsten M2 - inrichting en kwaliteit groenelementen en verbindingzones - watersysteem: scheiding landbouw – natuur - grondwaterpeilen - lage natuurwaarde in landbouwgebieden - zeewaartse kustverdediging - toevoeging barrières door nieuwe locaties woningen/ bedrijventerreinen
Perspectief op nieuwe natuurkwaliteit buiten vastgestelde (P)EHS	M4	- kleine locaties waterberging - stedelijke groengebieden - ruimtegebruik/ watersysteem in 'Noordbooggebied' - omvang recreatieve concentraties (bv W'randmeer) - watersysteem (zie M3)	- grote locaties waterberging - stedelijke groengebieden (kleiner dan in Geven) - ruimtegebruik/ watersysteem in 'Noordbooggebied' - watersysteem (zie M3)
Verandering in oppervlakte open/kleinschalige gebieden	M5	- ruimtebeslag en ruimtelijke spreiding van woonlocaties - ruimtebeslag en ruimtelijke spreiding van bedrijventerreinen - doorsnijding met nieuwe wegen - grote projectlocaties glastuinbouw - mate van schaalvergroting in landbouw - mate van uitbreiding bebouwing landbouw - landwaartse kustverdediging	- ruimtebeslag en ruimtelijke spreiding van woonlocaties - ruimtebeslag en ruimtelijke spreiding van bedrijventerreinen - kleine projectlocaties glastuinbouw - mate van schaalvergroting in landbouw - mate van uitbreiding bebouwing landbouw - zeewaartse kustverdediging
Verandering in ruimtebeslag in bodembeschermings-gebieden (m.n. aardkundig waardevolle gebieden)	M6	- ruimtebeslag van woonlocaties en woonlandschappen - ruimtebeslag (grootschalige) bedrijventerreinen - aanleg nieuwe wegen - kleine locaties waterberging - grote projectlocaties glastuinbouw - landwaartse kustverdediging	- ruimtebeslag van woonlocaties - ruimtebeslag (meer verspreid liggende) bedrijventerreinen - zeewaartse kustverdediging - verspreide nieuwe woonlocaties en bedrijventerreinen - waterbergingslocaties - kleine projectlocaties glastuinbouw

Criterion	Code	Scenario-element Geven	Scenario-element Sparen
Aantasting cultuurhistorisch waardevolle gebieden (archeologische, historisch-geografische en waardevolle historisch- (steden)bouwkundige ensembles)	M7	projectlocaties glastuinbouw	projectlocaties glastuinbouw
Verandering in ruimtebeslag van functies	M8	- bijlage 1 als uitgangspunt - ruimtebeslag huidige situatie	- bijlage 1 als uitgangspunten - ruimtebeslag huidige situatie
Verandering in de manier waarop aan de randvoorwaarde 'veiligheid tegen overstroming' wordt voldaan	M9	- landwaartse kustverdediging - koppeling met natuurontwikkeling	zeewaartse kustverdediging
Verandering in de mate waarin exogene trends het watersysteem beïnvloeden in termen van watertekorten en in de manier waarop deze tekorten kunnen worden opgelost	M10	- kleinschalig watersysteem met veel lokaal 'maatwerk' met waar nodig voorzieningen op bedrijfsniveau - vasthouden water in haarvaten van het systeem en in hoger gelegen gebieden - geen bijzondere maatregelen om tekorten aan te vullen - zie gemeenschappelijke uitgangspunten op blz 29 van Ruimte Geven Ruimte Sparen	- grootschalig bovenlokaal watersysteem gericht op eisen landbouw - vasthouden water in meren/ boezems en hoger gelegen gebieden - waarborgen van aanvoer water bij tekort - zie gemeenschappelijke uitgangspunten op blz 29 van Ruimte Geven Ruimte Sparen
Verandering in de mate waarin exogene trends het watersysteem beïnvloeden in termen van wateroverlast en in de manier waarop deze overlast kan worden opgelost	M11	- kleinschalige waterberging - kwelzones en natte zones 'horen' bij het watersysteem - niet bouwen op laaggelegen plekken - zie gemeenschappelijke uitgangspunten op blz 29 van Ruimte Geven Ruimte Sparen - bijzondere aandacht voor gebieden met bodemdaling - doorkijk naar maximum scenario zeespiegelrijzing in gevoeligheidsanalyse	- grootschalige waterberging - meer in te zetten gemaalcapaciteit (dan in Geven) - kunstmatige scheiding peilen 'uitgekiend' stedelijk waterbeheer - zie gemeenschappelijke uitgangspunten op blz 29 van Ruimte Geven Ruimte Sparen - bijzondere aandacht voor gebieden met bodemdaling - doorkijk naar maximum scenario zeespiegelrijzing in gevoeligheidsanalyse
Verandering in de mate waarin exogene trends het watersysteem beïnvloeden in termen van waterkwaliteit en in de mate waarin het watersysteem de voor de functies benodigde kwaliteit kan faciliteren	M12	- functies afhankelijk van kwaliteit: bij goede waterkwaliteit alleen ruimte voor 'schone' functies - hergebruik van gereinigd water (helofytensystemen) - veel ruimte voor kwel - grotere baggerinspanning	- kwaliteit afhankelijk van functies: gescheiden aan- en afvoer water - stringent rioleringsbeleid stedelijk gebied - technische zuivering - weinig ruimte voor kwel - grotere baggerinspanning
Verandering in CO ₂ -uitstoot en in mate waarin duurzame opwekking en -besparing op fossiele energie kan worden bereikt	M13	- uitkomsten E9 - beheersing watersysteem en landbouw vragen minder energie (dan in Sparen) - meer bedrijvigheid kost meer energie (?) - grotere verspreiding duurzame opwekking (dan in Sparen) - Zie bijlage 1 - Meer glastuinbouw (overloop Randstad)	- uitkomsten E9 - beheersing watersysteem en landbouw vragen veel energie - duurzame opwekking afhankelijk van 1 Noordzeelocatie - Zie bijlage 1
Verandering in luchtkwaliteit agv verkeer (NOx en fijn stof)	M14	- uitkomsten E9 - regionale verandering intensiteit wegverkeer (bv agv meer bedrijvigheid rondom Den Helder)?	- uitkomsten E9
Verandering in luchtkwaliteit agv landbouw (gewasbestrijdingsmiddelen)	M15	- areaal bollen en milieudruk bestrijdingsmiddelen (zie bijlage 1) - ligging bollenareaal tov woon- en recreatiegebieden	- areaal bollen en milieudruk bestrijdingsmiddelen (zie bijlage 1) - ligging bollenareaal tov woon- en recreatiegebieden

Criterion	Code	Scenario-element Geven	Scenario-element Sparen
Ligging in oppervlakte gevoelige bestemmingen gelegen in de 50 db(A)-geluidscontour	M16	• Uitkomsten E9 • Situering bedrijventerreinen • Situering bestaande en nieuwe woon- en recreatielocaties	• Uitkomsten E9 • Situering bedrijventerreinen • Situering bestaande en nieuwe woon- en recreatielocaties
Verandering akoestisch ruimtebeslag >50 db(A) in landelijk gebied	M17	• Uitkomsten E9 • Situering bedrijventerreinen	• Uitkomsten E9 • Situering bedrijventerreinen •
Verandering akoestisch ruimtebeslag > 40 db(A) in stiltegebieden	M18	• Uitkomsten M17	• Uitkomsten M17
Verandering in de oppervlakte gevoelige bestemmingen gelegen binnen de veiligheidscontour	M19	• Uitkomsten M17 • Ontwikkeling (lucht)haven Den Helder •	• Uitkomsten M17
Verandering in oppervlakte 'donkere' gebieden	M20	• glastuinbouwgebieden • weginfrastructuur • ruimtebeslag en verspreidingspatroon stedelijke bebouwing	• glastuinbouwgebieden • weginfrastructuur • ruimtebeslag en verspreidingspatroon stedelijke bebouwing

BIJLAGE 4 Relatie tussen kernopgaven, scenariodoelen en scenario-elementen

Kern-opgave	Aandachtspunt uitwerking kernopgave	Scenario-element Geven	Scenario-element Sparen	Relatie met andere kernopgaven
1. Achterblijvende economische groei	Ruimtelijk-economische context in relatie tot Randstad en gevolgen voor sectoren nader uitwerken (advies Commissie m.e.r.) Woon- werkbalans in autonome ontwikkeling verduidelijken	- Inzet op aansluiting Randstad: diensten, ICT, glastuinbouw + 600 ha bedrijventerrein tov autonoom - Ruimte voor bedrijvigheid in HAL-stad, HES-regio en Den Helder - Economische groei 2.2 % (= plus 0.6 % tov autonoom) - Beroepsbevolking 8.000 groter dan aantal arbeidsplaatsen - Aandacht voor aantrekkelijk vestigingsklimaat - Zie ook landbouw	- Inzet op eigen economie: agribusiness, recreatie en toerisme en mariene technologie 600 ha bedrijventerrein tov autonoom - Economische groei 1.5 % (= min 0.1 % tov autonoom) - Beroepsbevolking 38.000 groter dan aantal arbeidsplaatsen - Zie ook landbouw	- Oplossingen kernopgave economie kunnen ook bijdragen aan oplossingen kernopgaven 6 en 7; - Oplossingen kernopgave economie kunnen strijdig zijn met oplossing kernopgaven Duurzaamheid en Natuur - Relatie met kernopgave Bereikbaarheid
2. Verslechterende externe bereikbaarheid	Schets gevolgen slechte externe bereikbaarheid voor interne bereikbaarheid (advies Commissie m.e.r.)	- Opwaardering route Den Helder-Den Oever-Friesland - Opwaardering Westfriisiaweg - Speerpunt verbeteren interne bereikbaarheid in wegverkeer, m.n. Hoofdwegenet	- Opwaardering Westfriisiaweg - Speerpunt in verbetering interne bereikbaarheid in meer woon-werkverkeer per spoor en in provinciale en lokale wegennet	- Oplossingen bereikbaarheid kunnen strijdig zijn met oplossing kernopgaven Duurzaamheid en Natuur - Oplossingen interne bereikbaarheid hangen samen met kernopgaven 5, 6 en 7
3. De waterproblematiek	Benoem belangrijkste knelpunten in watersysteem (advies Commissie m.e.r.) ⁴	- Veerkrachtig watersysteem - Verweving waterafhankelijke functies	- Robuust watersysteem - Scheiding waterafhankelijke functies	Oplossingen hangen samen met oplossingen voor kernopgave Landbouw, Natuur en Duurzaamheid
	Veiligheid	Landwaartse kustverdediging waar mogelijk	Zeewaartse kustverdediging	
	Wateroverlast	- Piekberging in slotenstelsel en in kleinschalige lokale berging - In stedelijk gebied 1 peil in hele watersysteem	- Piekberging in laagste polderdelen, nabij gemalen en grote bergingslocaties elders - In stedelijk gebied kleinschalig watersysteem	
	Watertekort	- Watersparende technieken op bedrijfsniveau en peilvakniveau - Scheiding wateraan- en afvoer binnen de peilvakken - Opslag zoet water in bodem	- Weinig vasthouden van water in bodem - Grootschalige gescheiden water aan- en afvoer - Grootschalige voorraadbassins in polder - Waar mogelijk opslag zoet water in bodem	

⁴ Voor gebiedsspecifieke knelpunten en oplossingen zie rapport: 'Ontwikkelingsalternatieven Watersysteem Noord-Holland Noord' (2003)

Kern-opgave	Aandachtspunt uitwerking kernopgave	Scenario-element Geven	Scenario-element Sparen	Relatie met andere kernopgaven
	Slechte waterkwaliteit	• Belastende functies zorgen voor eigen lokale zuivering • Verbeteren waterkwaliteit door vasthouden water, scheiden op polderschaal, hergebruik en circulatie van gereinigd water, en ruimtelijke positionering functies (schoon bovenstrooms)	• Uitplaatsing belastende functies • Verbetering waterkwaliteit door regionale scheiding watersystemen	
4. Grotere internationale concurrentie in de landbouw	Schets ontwikkelingen en perspectieven productietakken landbouw (advies Commissie m.e.r.)	• Meer geld beschikbaar vanuit markt en overheid voor nieuwe producten en diensten vanuit de landbouw • Landbouw belangrijke beheersfunctie voor natuur en landschap • Autonome groei bollenteelt vermindert na 2015 tot 0,5 %/jr tot 7.300 netto areaal • Landwaartse kustbescherming maakt compensatie bollenareaal in Wieringermeer nodig • Perspectieven voor melkveehouderij, maar akkerbouw verdwijnt • Glastuinbouw groeit sterk (tot 2100 ha) door autonome groei en overloop bedrijven van elders	• Herstructurering en schaalvergroting landbouwgebied • Scheiding landbouw van andere functies (ruimtelijk, watersysteem) • Doorgaande autonome groei bollenteelt (1%/jr) faciliteren tot 8600 ha netto areaal • Ondersteunend bollenteelt met regionaal agribusiness-centrum • Schaalvergroting melkveehouderij en akkerbouw • Geen overloop van glastuinbouw uit Randstad, maar autonome groei: in totaal 1500-1600 ha glas • Beperkte mogelijkheden agrarisch natuurbeheer	• Oplossingen kunnen ook bijdragen bij realisering kernopgave 1 • Verbrede landbouw in Geven draagt ook bij aan kernopgave Natuur • Oplossingen kunnen strijdig zijn met kernopgaven Duurzaamheid en Natuur en landschap
5. Voorzieningen voor ouderen blijven achter	Te beschouwen in context van trend meer belangstelling voor naaste leefomgeving (advies Commissie m.e.r.)	• OV netwerk beperkt tot grotere kernen • Ook bij kleine kernen realisering van woningbouwopgave: voorzieningen in kleine kernen kunnen daardoor langer blijven bestaan ivm Sparen • meer recreatiegebieden dicht bij stad (i.v.m. Sparen)	• fijnmazig OV-netwerk • Geconcentreerde realisering van de woningbouwopgave in de hoofdkernen leidt tot grotere concentratie van voorzieningen in hoofdkernen ten koste van voorzieningen in kleine kernen • relatief veel recreatieve routes (ivm Geven)	• via woningbouw en OV relatie met kernopgaven 6 en 7

Kern-opgave	Aandachtspunt uitwerking kernopgave	Scenario-element Geven	Scenario-element Sparen	Relatie met andere kernopgaven
6. Achterblijven van stedelijk gebied	Te beschouwen in context van trend meer belangstelling voor naaste leefomgeving (advies Commissie m.e.r.)	• Accent op nieuwbouw voor opvang extra groei in woonlandschappen • Accent op nieuwbouw eigen behoefte in uitbreidingen • HAL-stad biedt kansen voor grootstedelijk openbaar vervoer • Rondweg HAL-stad • Bovenregionale bedrijventerreinen nabij steden, netto instroom van bedrijvigheid buiten gebied • Wonen en werken meer gescheiden dan in Sparen • Door aanleg groene woonlandschappen minder 'druk' op stedelijke vernieuwing ivm Sparen • Groene recreatiegebieden rondom stad (mogelijk via rood-groen constructies woonlandschappen)	• Accent op nieuwbouw voor opvang extra groei bij stations • Accent op nieuwbouw eigen behoefte via inbreiding • Meer aandacht voor stedelijke vernieuwing ivm Geven • Bij stations ontwikkeling locaties voor kantoren en bedrijven; wonen en werken meer verweven dan in Geven	• stedelijke vernieuwing (Sparen) heeft relatie met kernopgave 5 • investeringen in stedelijk gebied kunnen bijdragen aan kernopgave 1
7. Afnemend voorzieningenniveau in kleinere kernen	Te beschouwen in context van trend meer belangstelling voor naaste leefomgeving (advies Commissie m.e.r.)	• Ook bij kleine kernen realisering van woningbouwopgave; voorzieningen in kleine kernen kunnen daardoor langer blijven bestaan ivm Sparen • Relatief gespreide situering van voorzieningen • OV netwerk beperkt tot grotere kernen; de voorzieningen zijn daardoor minder goed bereikbaar ivm Sparen • Kleine kernen hebben enige ruimte voor uitbreiding bedrijvigheid	• Geconcentreerde realisering van de woningbouwopgave in de hoofdkernen leidt tot grotere concentratie van voorzieningen in hoofdkernen ten koste van voorzieningen in kleine kernen • Relatief geconcentreerde situering van voorzieningen • Fijnmazig OV-netwerk maakt concentraties van voorzieningen in hoofdkernen beter bereikbaar ivm Geven • Accent op groei lokale economie (agribusiness, recreatie en toerisme)	• via OV-netwerk relatie met kernopgave bereikbaarheid
8. Versnippering van natuur en landschap		• natuurkwaliteit van verbindingzones en natuurgebieden aan boezem voldoet goed aan doelstellingen en ambities • stedelijk netwerk kan (meer dan bij Sparen) barrières vormen in verbindingzones • hogere algemene natuurkwaliteit (ivm Sparen) • natuur lift mee op vermatting	• bredere en robuustere verbindingzones (dan in Geven) • scherpe (ruimtelijke en hydrologische) scheiding tussen landbouw en natuurgebieden	• via natuurkwaliteit relatie met kernopgave duurzaamheid • via natte natuur relatie met kernopgave waterproblematiek • via 'groene' infrastructuur natuur- en recreatiegebieden relatie met kernopgave 1 (vestigingsklimaat)

Kern-opgave	Aandachtspunt uitwerking kernopgave	Scenario-element Geven	Scenario-element Sparen	Relatie met andere kernopgaven
9. Duurzaamheid onder druk		• watersysteem faciliteert meer biodiversiteit (ivm Sparen) • extra automobilititeit (ivm Sparen vraagt meer inspanning om CO2doelen te halen; daartoe meer MW windmolens dan in Sparen • toename geluidhinder door wegverkeer	• eisen landbouw aan watersysteem sporen niet met trendmatige verwachtingen van extremere klimaatcondities • landbouw levert hogere milieudruk bestrijdingsmiddelen (dan in Sparen) • minder geluidhinder rondom steden (dan in Geven) maar grotere druk op stiltegebieden	• zie boven bij kernopgaven 1, 2, 3, 4 en 8

BIJLAGE 5 Fact sheets

Thema
Economie
Aspect
Productie/welvaart
Criterium
E1 Verandering in Bruto Regionaal Product (BRP)
Effectscore voor het criterium
Ruimte Geven: +2,2% per jaar
Ruimte Sparen: +1,5% per jaar
Vergelijking effecten
<i>Huidige situatie</i> In 2000 was de toegevoegde waarde in Noord-Holland Noord ruim 10 miljard euro. Dat is per arbeidsjaar lager dan het gemiddelde in Nederland (61.000 € per arbeidsjaar tegenover 65.500 €). De groei van het BRP was in de periode 1998-2000 (economische hoogconjunctuur) hoger dan de groei van het Bruto Binnenlands Product (BBP). In deze jaren is er dus geen sprake van achterblijvende economische situatie, maar juist een sterkere groei dan landelijk. Sectoren met de hoogste toegevoegde waarde per arbeidsjaar zijn (Bron: CBS): 1. Delfstoffenwinning (o.a. off-shore Den Helder) 2. Landbouw 3. Zakelijke diensten/financiële diensten 4. Milieu, cultuur, overige diensten 5. Overheid¹ Sectoren met de laagste toegevoegde waarde per arbeidsjaar: 1. Gezondheidszorg 2. Handel 3. Horeca 4. Bouwnijverheid Ruimte Geven, Ruimte Sparen geeft huidige economische groei aan van 2,2% per jaar. <i>Beoordeling scenario's</i> Ruimte Geven, Ruimte Sparen geeft een economische groei aan van 2,2% per jaar in Geven en 1,5% in Sparen. Deze cijfers zijn gebaseerd op een 'educated guess'. Voor de 2,2% van Geven is het groeipercentage van de afgelopen jaren doorgetrokken. Op basis van scenario's wordt de groei voor Sparen lager verondersteld. Op basis van kwalitatieve vergelijking van de scenario's is niet direct een voor de hand liggende verklaring te vinden voor het verschil in de ontwikkeling van het BRP tussen de scenario's van jaarlijks 0,7%-punt <i>Autonome ontwikkeling</i> Ruimte Geven, Ruimte Sparen geeft een economische groei aan van 1,6 % per jaar voor de autonome ontwikkeling 2030. Geven levert dus een extra economische groei op ten opzichte van deze autonome ontwikkeling, Sparen blijft nagenoeg gelijk. <i>Opmerkingen</i> Op basis van kwalitatieve vergelijking van de scenario's is niet direct een voor de hand liggende verklaring te vinden voor het verschil in de ontwikkeling van het BRP tussen de scenario's van jaarlijks 0,7%-punt Een economische groei van 2,2% dan wel 1,5% per jaar tegen een autonome ontwikkeling van 1,6% per jaar is te beschouwen als een resultaat van de scenario's. De ontwikkeling van het BRP is sterk afhankelijk van ontwikkelingen in de nationale economie en de wereldeconomie. De invloed van het (ruimtelijke) provinciale beleid daarop moet niet worden overschat. Een verschil van 0,7% per jaar over een periode van 30 jaar als gevolg van regionaal beleid lijkt erg groot.

¹ Op regionaal niveau kunnen zaken als onderwijs, zorg, overheid en quaire sector ook als stuwend worden beschouwd omdat het zorgt voor geldstromen van buiten de regio in.

De verklaring voor het verschil wordt gezocht door de drijvende economische krachten in de scenario's te vergelijken:

Ruimte Geven: - Extra economische groei door aantrekken/overloop van bedrijven uit de Randstad - Optimale voorwaarden bieden voor economische activiteiten: ruimte en goede bereikbaarheid met nadruk op Rijkswegen (Noord-Zuid), en West-Frisiaweg. - Nieuwe Zeehaven Den Helder (off-shore) - Minder ruimte voor landbouw, echter wel voor bollen en glas - Gespreide ontwikkeling kantoren - Hogere overheidsinvesteringen (?, PM, zie E17-E19)	Ruimte Sparen: - Economische groei op basis van aanwezige kwaliteiten, oa. agribusiness, toerisme, marine technologie - Ruimte geven aan autonome groei van de regionale economie. - Ruimte voor landbouw, inclusief bollen en glas - Overheid volgt autonome marktontwikkeling - Ruimte voor kantoren bij knooppunten - Woningbouw even groot als in Geven
---	--

Rekenen op extra groei door het aantrekken van bedrijven uit de Randstad is risicovol (zie E...)

Uit de analyse van Buck-consultants blijkt dat met bedrijfsverplaatsingen uit de Randstad weinig werkgelegenheid is gemoeid. Grote bovenregionale bedrijfsverplaatsingen, met name van productie-onderdelen binnen Nederland, zijn uiterst zeldzaam, aldus Buck. Grondprijs is daarbij veel minder een overweging dan andere kosten, zoals arbeidskosten of subsidies. Buck geeft tevens aan dat Noord-Holland Noord voor logistieke activiteiten ongunstig ligt. De bereikbaarheid van de Randstad is en blijft relatief altijd beter dan die van Noord-Holland Noord. Buck concludeert dat het aantrekken van bedrijven van elders daarom zeker gecombineerd moet worden met het bieden van optimale condities voor de reeds gevestigde bedrijvigheid. Buck adviseert een en-en strategie. Van bedrijfsverplaatsingen mag naar onze mening niet te veel worden verwacht wat betreft het omhoog brengen van het BRP.

Een opvangfunctie voor de Randstad uit zich naar onze mening vooral door het relatief sneller groeien van vestigingen in de regio van nationaal opererende bedrijven, die ook vestigingen hebben in de Randstad. Dit komt dan naar voren als een sterke autonome groei. Bijvoorbeeld in de sterke groei van kantoorfuncties rond Alkmaar. Autonome groei wordt evenwel in beide scenario's gefaciliteerd, zodat dat niet onderscheidend is tussen de scenario's.

Het bieden van extra ruimte voor economische activiteiten en goede bereikbaarheid

De vraag is of het bieden van extra ruimte voor bedrijven en het bieden van optimale externe bereikbaarheid via de weg voldoende verklaring vormen voor forse verschillen in groei van het BRP. Ook in Sparen wordt ruimte gegeven aan de autonome groei van economische activiteiten in de regio. Ook in de behoefte aan infrastructuur wordt voorzien. De extra ruimtevraag in Geven boven de autonome groei moet worden veroorzaakt door opvang van bedrijven uit de Randstad. Aangegeven is reeds dat dat een risicovolle strategie is. Veel werkgelegenheid en toegevoegde waarde zit in de dienstensector, die relatief weinig ruimte nodig heeft. Beide scenario's bieden ruimte aan deze sector. (In Geven meer gespreid, in Sparen compact).

Positieve effecten op de regionale economische groei van extra investeringen in de bovenregionale weginfrastructuur zijn afhankelijk van veel factoren. Er is in Nederland een positief verband tussen BRP en extra nationale weginfrastructuur, maar de modellen zijn met veel onzekerheden omgeven. Evengoed zijn onverwachte negatieve distributie-effecten te verwachten (bedrijven in de regio Amsterdam krijgen door betere verbindingen met Noord-Holland Noord een groter afzetgebied en een grotere arbeidsmarktbereik). Ook in Sparen wordt de benodigde infrastructuur ter beschikking gesteld. Beide punten zijn derhalve niet per definitie onderscheidend in de verklaring van eventuele verschillende ontwikkeling van het BRP in beide scenario's.

Bijdrage landbouw aan BRP blijft groot in beide scenario's

Landbouw heeft relatief een hoge toegevoegde waarde per arbeidsjaar. Een sterke landbouw zoals nagestreefd in Sparen kan dus positief zijn voor de ontwikkeling van het BRP. In beide scenario's wordt ingezet op bollen en glas, sectoren met een hoge toegevoegde waarde. In beide scenario's is voor het areaal glas sprake van een trendbreuk: van 450 hectare nu naar 1600 (Sparen) of 2100 (Geven). Geven heeft dus 500 hectare meer areaal glas hetgeen een positief effect heeft op BRP en werkgelegenheid, maar Sparen heeft daarentegen meer areaal bollen.

Beide scenario's zetten in op off-shore/marinetechnologie

Delfstoffenwinning geeft relatief de hoogste toegevoegde waarde. Geven noemt een nieuwe zeehaven in Den Helder voor verbreding van de traditionele off-shore keten met nieuwe functies op zee. Ook in ruimte sparen is dit in te voegen, want in dit scenario wordt ook gesproken van inzet op mariene-technologie. Er is geen verklaring voor eventuele verschillen in BRP tussen scenario's.

Verantwoording

De achterblijvende economische groei is een van de negen kernproblemen die Noord-Holland Noord tot 2030 op zich af ziet komen. Een achterblijvende economie uit zich in een achterblijvende welvaart en een achterblijvende werkgelegenheid. Met het toetsen op de verandering in het Bruto Regionaal Product wordt in beeld gebracht in hoeverre de scenario's het probleem van achterblijvende welvaart een oplossing bieden.

Methodiek

1. In beeld brengen huidig BRP per sector per Corop-gebied
2. Aan de hand van de modelkenmerken voor Werken kwalitatief beoordelen hoe de scenario's het BPR beïnvloeden.

Bron: CBS, Regionaal economische jaarcijfers

Thema																					
Economie																					
Aspect																					
Arbeidsmarkt en werkgelegenheid																					
Criterium																					
E2 Verandering in aantal arbeidsplaatsen per sector																					
Effectscore voor het criterium																					
Ruimte Geven: ++																					
Ruimte Sparen: +																					
Vergelijking effecten																					
<i>Huidige situatie</i> Onderstaande tabel met het aantal werkzame personen in Noord-Holland Noord in 2000 laat zien dat de meeste arbeidsplaatsen beschikbaar zijn in de commerciële en niet-commerciële diensten. De landbouw biedt de minste werkgelegenheid. Opvallend is wel dat de landbouw de afgelopen jaren de sterkste groeier is geweest.																					
<table><tr><th>Sector</th><th>Aantal</th><th>Groei in de periode 1996-2000</th></tr><tr><td>Landbouw en visserij</td><td>19073</td><td>3,1%</td></tr><tr><td>Industrie en bouw</td><td>41632</td><td>1,8%</td></tr><tr><td>Commerciële diensten</td><td>93725</td><td>1,0%</td></tr><tr><td>Niet-commerciële diensten</td><td>72303</td><td>1,7%</td></tr><tr><td>Totaal</td><td>226733</td><td>1,5%</td></tr></table> Bron: provincie Noord-Holland/BCI	Sector	Aantal	Groei in de periode 1996-2000	Landbouw en visserij	19073	3,1%	Industrie en bouw	41632	1,8%	Commerciële diensten	93725	1,0%	Niet-commerciële diensten	72303	1,7%	Totaal	226733	1,5%			
Sector	Aantal	Groei in de periode 1996-2000																			
Landbouw en visserij	19073	3,1%																			
Industrie en bouw	41632	1,8%																			
Commerciële diensten	93725	1,0%																			
Niet-commerciële diensten	72303	1,7%																			
Totaal	226733	1,5%																			
<i>Beoordeling scenario's</i> Volgens de raming van BCI leveren beide scenario's een oplossing voor het gebrek aan werk. Volgens de raming van BCI groeit de werkgelegenheid in Ruimte Geven sneller dan in Ruimte Sparen (zie tabel), zodat de woon-werkbalans eerder in evenwicht zal zijn (zie ook E9). De dienstverlening is in beide scenario's een relatief sterke groeier zodat sprake is van diversificatie. Werkgelegenheid in de landbouw zal in Noord-Holland Noord naar verwachting stabiel blijven door sterke toename arbeidsintensieve activiteiten als bollenteelt en glastuinbouw in beide scenario's.																					
Tabel Jaarlijkse groei in werkzame personen (%) tot 2020																					
<table><tr><th>Sector</th><th>Geven</th><th>Sparen</th></tr><tr><td>Landbouw en visserij</td><td>PM</td><td>PM</td></tr><tr><td>Industrie en bouw</td><td>1,8%</td><td>1,1%</td></tr><tr><td>Logistiek</td><td>1,5%</td><td>0,9%</td></tr><tr><td>Commerciële diensten</td><td>1,8%</td><td>1,6%</td></tr><tr><td>Niet-commerciële diensten</td><td>1,7%</td><td>1,4%</td></tr><tr><td>Totaal</td><td>1,7%</td><td>1,4%</td></tr></table> Bron: BCI	Sector	Geven	Sparen	Landbouw en visserij	PM	PM	Industrie en bouw	1,8%	1,1%	Logistiek	1,5%	0,9%	Commerciële diensten	1,8%	1,6%	Niet-commerciële diensten	1,7%	1,4%	Totaal	1,7%	1,4%
Sector	Geven	Sparen																			
Landbouw en visserij	PM	PM																			
Industrie en bouw	1,8%	1,1%																			
Logistiek	1,5%	0,9%																			
Commerciële diensten	1,8%	1,6%																			
Niet-commerciële diensten	1,7%	1,4%																			
Totaal	1,7%	1,4%																			
<i>Opmerking</i> De ingeschatte werkgelegenheidsgroei is in beide scenario's aan de hoge kant. Met de provinciale gegevens van 2000 als basis heeft BCI vervolgens op basis van CPB-beleidsscenario voor heel Nederland (European Coordination), specifieke regionale factoren en expert-opinion wat betreft de effecten van de scenario's, een inschatting gemaakt voor toekomstige werkgelegenheid per sector in de hele regio, met uitzondering van landbouw en visserij. <i>Let op: BCI gaat daarbij tot 2020, niet tot 2030.</i> Doorrekening van de BCI-groei cijfers (jaarlijks 1,7% /1,5%) levert in 2020 een werkgelegenheid op van 318.000 in Ruimte Geven tegen 305.000 in Ruimte Sparen. De beroepsbevolking zal in 2030 volgens provinciale raming echter slechts 304.000 bedragen (met mogelijk een groei door extra woningbouw 338.000). Het arbeidsaanbod kan																					

deze snelle groei van werkgelegenheid niet bijhouden, tenzij het aantal inwoners snel stijgt. Dit zou betekenen dat pendelstromen om moeten gaan draaien om de groei vol te houden. Noord-Holland Noord wordt meer werkgebied dan woongebied.

In Ruimte Geven ligt de jaarlijkse groei van 1,7% 0,2% hoger dan gerealiseerd in de periode 1996-2000. Dit was een periode van economische hoogconjunctuur, waarin het BRP sneller groeide dan het BBP (zie E1). In Ruimte Sparen ligt de werkgelegenheidsgroei 0,1% lager dan de groei in de afgelopen jaren. De provincie zelf rekent in "Ruimte Geven, ruimte sparen" met een jaarlijks groeipercentage van 1,01 % in Ruimte Geven (het maximale scenario).

Buck neemt als uitgangspunt het CPB-European Coordination scenario. In dat scenario treedt tot 2020 een krachtige groei van het BBP en werkgelegenheid op. Het structurele groeipercentage van het BBP ligt op circa 3% per jaar. Dat ligt op een hoger niveau dan de aangenomen groei van het BRP (zie E1). De werkgelegenheid groeit in dit scenario tot 2010 met 1,2% per jaar en van 2010 tot 2020 0,7%. Na 2020 krimpt in het CPB-scenario de beroepsbevolking en daalt de werkgelegenheid (-0,2% per jaar). De daling van de werkgelegenheid is het gevolg van de daling van het arbeidsaanbod a.g.v. de vergrijzing en de hoge participatiegraden van arbeid die al rond 2020 zijn bereikt.

Verantwoording

De achterblijvende economische groei is een van de negen kernproblemen die Noord-Holland Noord tot 2030 op zich af ziet komen. Een achterblijvende economie uit zich in een achterblijvende welvaart en een achterblijvende werkgelegenheid. Met het toetsen op de verandering in werkgelegenheid wordt in beeld gebracht in hoeverre de scenario's voor het probleem van achterblijvende werkgelegenheid een oplossing bieden. Met dit criterium wordt de vraagzijde van de arbeidsmarkt in beeld gebracht. Welke werkgelegenheid wordt de bevolking van de regio geboden?

Afhankelijkheid van de regionale economie van een of enkele sectoren brengt risico's met zich mee. Diversificatie zorgt voor een stabiele economie en spreiding van risico's. Door de ontwikkeling tussen sectoren (landbouw, visserij, industrie, handel en logistiek, tertiair en kwartaal) te vergelijken, wordt ook de structuurverandering in de economie zichtbaar. Dit kan op het niveau van de hele regio en naar deelgebied.

Methodiek

1. In beeld brengen huidig (jaar 2000) aantal arbeidsplaatsen per sector voor de regio en eventueel per deelgebied (Kop NH, Alkmaar eo, Westfriesland)
2. In beeld brengen van het verwacht aantal arbeidsplaatsen per sector voor de scenario's voor de regio als geheel. De sector landbouw/visserij wordt buiten beschouwing gelaten.
3. Alternatief is uit te gaan van CBS gegevens voor de huidige werkgelegenheid in de regio en gebruik te maken van CPB-scenario's voor inschatting toekomstige werkgelegenheid per sector in de hele regio

Bronnen: CBS; *Regionaal-economische verkenning en ruimtebehoefteraming bedrijventerreinen Noord-Holland Noord*. Buck Consultants International, juni 2003.

Thema			
Economie			
Aspect			
Arbeidsmarkt en werkgelegenheid			
Criterium			
E3 Verandering in aanbod arbeidskrachten			
Effectscore voor het criterium			
Ruimte Geven: +			
Ruimte Sparen: +			
Vergelijking effecten			
<i>Huidige situatie</i>			
Onderstaande tabellen brengt de huidige situatie in beeld van de omvang van de beroepsbevolking, het scholingsniveau en de participatiegraad.			
<u>Omvang van de beroepsbevolking</u>			
Omvang beroepsbevolking NHN*			
	2000	2001	2002
Totaal	271.000	274.000	290.000
15-24	38.000	38.000	
25-34	72.000	74.000	
35-44	74.000	76.000	
45-54	64.000	67.000	
55-64	23.000	21.000	
Bron: Ruimte Geven, Ruimte Sparen, CBS			
*Beroepsbevolking:			
- personen die ten minste 12 uur per week werken, of - personen die werk hebben aanvaard waardoor ze ten minste 12 uur per week gaan werken - personen die verklaren ten minste 12 uur per week te willen werken daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste 12 uur per week te vinden			
<u>Scholingsniveau</u>			
scholingsniveau beschikbare beroepsbevolking NHN			
	2000	2001	
Basisonderwijs	20.000	19.000	
Mavo/vbo	54.000	61.000	
Havo/vwo/mbo	149.000	141.000	
Hbo	45.000	39.000	
WO	13.000	13.000	
19% van de bevolking heeft een WO- of HBO-opleiding, wat zeer laag is. In de provincie Utrecht, de hoogst opgeleide provincie en economisch koploper, is dit bijvoorbeeld 40%. De cijfers worden veroorzaakt door het hogere aandeel ouderen. Ouderen zijn momenteel over het algemeen lager opgeleid.			
<u>Participatiegraad</u>			
	2000	2001	
Participatiegraad van de beroepsbevolking*	68%	68%	
*Totale beroepsbevolking in procenten van de bevolking.			
De participatiegraad van Noord-Holland Noord is gelijk aan het landelijk gemiddelde de participatie in de Kop van Noord Holland en West-Friesland is iets lager dan in Alkmaar en omgeving.			

Beoordeling scenario's

Kwantitatief: door de vergrijzing en ontgroening zal de bevolkingsgroep van 15-64 jaar iets afnemen, van ruim 425.000 nu tot 416.000 in 2030. In de scenario's wordt echter voorzien in de opvang van mensen uit de Randstad, zodat de bevolking toeneemt tot 462.500 mensen (zie ook E8 woonwerkbilans). De arbeidsdeelname zal ook iets toenemen, van 68% tot 73%, zodat de beroepsbevolking een omvang zal hebben van 338.000. Naar verwachting is autonoom in 2030 binnen de groep 15- tot 64-jarigen met name de groep 25-55 jaar afgenomen (Kerncijfers Noord-Holland Noord, fig 3.2). Dat betekent dat er relatief meer jongere werknemers (15-25 jaar) en oudere werknemers (55-64 jaar) zijn. De situatie in de scenario's is afhankelijk van welke mensen er vanuit de Randstad naar Noord-Holland komen.

Kwalitatief: De scenario's gaan niet in op ontwikkeling van het opleidingsniveau. Hoewel een belangrijke economische factor, kan de provincie hierop weinig invloed uitoefenen. Zeker is wel dat met 19% hoger opgeleiden de regio een relatief slechte uitgangspositie heeft. Met de vergrijzing zullen relatief veel lager opgeleiden uit het arbeidsproces verdwijnen. Jongeren met een goede opleiding studeren echter elders en trekken weg uit de regio, zodat er niet direct zicht is op een autonome verbetering van het opleidingsniveau. De scores zijn daarom op de kwantitatieve ontwikkelingen gebaseerd.

Verantwoording

De achterblijvende economische groei is een van de negen kernproblemen die Noord-Holland Noord tot 2030 op zich af ziet komen. Voor een gezonde economische situatie is het belangrijk dat de vraag en aanbod van werkgelegenheid in evenwicht is. Een kwalitatief en kwantitatief goed aanbod van arbeid is een belangrijke component in het vestigingsklimaat voor bedrijven. Als binnen de regio geen evenwicht is in aanbod en vraag, zijn grote pendelstromen te verwachten naar buiten de regio.

Met dit criterium wordt de aanbodkant van de arbeidsmarkt kwalitatief en kwantitatief in beeld gebracht. Het aanbod van arbeid is afhankelijk van de omvang van de werkende beroepsbevolking (kwantitatief), maar ook van het opleidingsniveau van deze personen (kwalitatief).

Methodiek

1. In beeld brengen huidige aanbod in de regio: omvang werkzame beroepsbevolking, het huidige scholingsniveau en leeftijdsopbouw op basis van CBS
2. Inschatting van het toekomstige aanbod (werkzame beroepsbevolking, arbeidsparticipatie (deeltijdwerkers), scholingsniveau, leeftijdsopbouw) in de twee scenario's. De twee scenario's zijn onderscheidend in mate van de investeringen in scholing en beïnvloeding van de bevolkingsopbouw.
3. In stap 2 is het effect bepaald van de scenario's tov de huidige situatie. Dit om eenzelfde referentie te hebben voor alle criteria. Er zijn voor wat betreft het aantal werkenden en scholingsniveau in de autonome ontwikkeling wel prognoses voor 2030. Daarom wordt tevens bekeken hoe congestie in de autonome ontwikkeling invloed heeft op de effectscore van stap 2.

Bron: CBS

Thema
Economie
Aspect
Arbeidsmarkt en werkgelegenheid
Criterium
E4 Match tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt (kwalitatief)
Effectscore voor het criterium
Ruimte Geven: ☐
Ruimte Sparen: ☐
Vergelijking effecten
<i>Beoordeling scenario's</i> In beide scenario's ontstaat als gevolg van demografische ontwikkeling op termijn evenwicht in vraag en aanbod. Het overschot aan arbeidskrachten neemt in Ruimte Geven af van 62.000 tot 8.000, in Ruimte Sparen tot 38.000. In beelden: van woongebied wordt de regio woon-werkgebied (zie E8 woonwerkbalans). Een te snelle groei van economie en werkgelegenheid kan zichzelf in de staart bijten omdat niet kan worden voorzien in de vraag naar arbeid. <i>Wat betreft scholing is er weinig tot niets opgenomen in de scenario's, zodat geen kwalitatieve vergelijking kan worden gemaakt. Kennis en scholing is wel een sleutel voor economische ontwikkeling, zodat er een grotere vraag zal zijn naar hoger opgeleiden. De invloed van de provincie op scholing is echter beperkt.</i> Het CPB verwacht dat kennis, technologie en goed opgeleide mensen de motor zullen zijn achter economische ontwikkeling. De tertiarisering van de economie zet door. Ook industriebanen bevinden zich meer en meer in een kantoor. De regio heeft een relatief slechte uitgangspositie: 19% van de bevolking heeft een WO- of HBO-opleiding, wat zeer laag is. In de provincie Utrecht, de hoogst opgeleide provincie en economisch koploper, is dit bijvoorbeeld 40%. De cijfers worden veroorzaakt door het hogere aandeel oudere werknemers. Ouder werknemers zijn momenteel over het algemeen lager opgeleid. Jongeren met een goede opleiding studeren elders en trekken zo weg uit de regio.
Verantwoording
De achterblijvende economische groei is een van de negen kernproblemen die Noord-Holland Noord tot 2030 op zich af ziet komen. Voor een gezonde economische situatie is het belangrijk dat de vraag naar arbeid in de regio in evenwicht is met de vraag naar arbeid. Hierbij gaat het niet alleen om absolute aantallen arbeidsplaatsen en de omvang van de werkende beroepsbevolking, maar ook om de aansluiting van het opleidingsniveau van mensen bij de beschikbare functies. Dit criterium behelst een beoordeling van de aansluiting van de ontwikkeling in werkgelegenheid (E2) op de ontwikkelingen van de beroepsbevolking (E3). Past het aanbod van arbeid bij de verwachte vraag vanuit de bedrijven in de verschillende scenario's, kwantitatief en kwalitatief? De aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt heeft ook belangrijke mobiliteitsconsequenties. In de jaren '60, '70 en '80 was de instroom van mensen in Noord-Holland Noord groter dan de instroom van werkgelegenheid. Hierdoor is een scheve woonwerkbalans ontstaan: er zijn minder arbeidsplaatsen dan werknemers. De regio fungeert meer als woongebied dan als werkgebied met grote pendelstromen naar de regio Amsterdam als gevolg. (zie ook E8)
Methodiek
- Analyse resultaten E2/E3 Ervan uitgaande dat bepaalde sectoren meer lagere functies hebben en andere sectoren meer hogere functies kan hiermee de balans in vraag en aanbod voor beide scenario's in beeld worden gebracht. - Aangeven ontwikkelingsrichting aantal werkenden, scholingsniveau en aantal arbeidsplaatsen in de autonome situatie (tot 2030) en hoe dit de effecten van de scenario's kan beïnvloeden.

Thema					
Economie					
Aspect					
Diversificatie economie					
Criterium					
E6 Verandering in aanbod oppervlak bedrijventerrein					
Effectscore voor het criterium					
Een verdeling naar type bedrijventerrein is nog niet beschikbaar.					
Kantoren: Ruimte Geven +, Ruimte Sparen +					
Beide scenario's zetten in op verdere groei in de dienstverlening. Met name de regio Alkmaar heeft hiervoor goede perspectieven en hoge groeiverwachtingen. Diversificatie van de economie vindt derhalve in beide scenario's plaats.					
Vergelijking effecten					
<i>Kantoren</i>					
Onderstaande brengt de huidige situatie van de kantorenmarkt in beeld en de verwachte situatie in 2011.					
	1991	2001	2011	toename	groei
Alkmaar en omgeving	252,6 m ²	375,7 m ²	450,8 m ²	75,2 m ²	20%
Kop van Noord-Holland	133,5 m ²	174,5 m ²	191,4 m ²	16,9 m ²	9,7%
Nederland	nvt	nvt	Nvt	Nvt	14%
Bron: Nyfer 2003, Kijk op Kantoren 2003					
Opvallend is de sterke verwachte groei in de kantorenvoorraad voor Alkmaar en omgeving (2% per jaar). Het CPB verwacht dat commerciële en quartaire diensten de grote groeiers zullen zijn. Na 2020 blijven de quartaire diensten ook nog doorgroeien (overheid/zorg). Deze trend leidt tot diversificatie van de economie van de regio.					
<i>Bedrijventerreinen</i>					
Onderstaande tabel brengt ramingen van BCI voor het beschikbare bedrijventerrein in beeld.					
Opsteller	Raming	Periode	Uitkomst	Per jaar	
	Historische uitgifte	1991-2000	441 ha	44,1 hectare	
Provincie	Autonoom	2002-2010	490 ha (netto)	61,3 ha	
	Geven	2002-2030	1925 ha (netto)	68,7 ha	
	Sparen	2002-2030	1085 ha (netto)	38,7 ha	
BCI	Ruimte Geven	2002-2020	1100 ha	61 ha	
	Ruimte Sparen	2002-2020	745 ha	41 ha	
BCI berekent de behoefte tot 2020 in plaats van 2030. Met een eventueel naar beneden bijgestelde werkgelegenheidsraming zullen deze cijfers lager uitkomen (zie E2).					
De verwachting van het CPB voor Nederland is dat rond 2020 een knik optreedt in de vraag naar bedrijventerrein vanwege krimpende werkgelegenheid en gematigde economische groei (vergrijzing). Sectoren die blijven groeien zoals overheid en zorg veroorzaken weinig vraag naar bedrijventerrein.					
In beide scenario's wordt de ontwikkeling van kantoren gefaciliteerd. De scenario's zijn hierin niet onderscheidend.					
Verantwoording					
De achterblijvende economische groei is een van de negen kernproblemen die Noord-Holland Noord tot 2030 op zich af ziet komen. Economische groei betekent dat economische sectoren om ruimte zullen vragen. Met het scheppen van ruimtelijke randvoorwaarden hebben provincies en gemeente een belangrijk sturingsinstrument voor handen. De twee scenario's hebben daarbij andere uitgangspunten. De effecten van veranderingen in economische bedrijvigheid op het ruimtegebruik moeten met elkaar worden vergeleken.					

Voor een gezonde economische situatie is het belangrijk dat er een goede vertegenwoordiging is van verschillende sectoren. Diversificatie zorgt voor een stabiele economie en spreiding van risico's. Door segmentering aan te brengen in de vestigingsmilieus (bedrijvenparken, agrarische bedrijventerreinen, logistieke terreinen, zware industrieterreinen, kantoorlocaties), kan het vestigingsmilieu in de regio voor specifieke sectoren aantrekkelijker worden gemaakt. Door het creëren van dergelijke voorwaarden kan diversificatie worden gestimuleerd. Ook kan segmentering ertoe leiden dat aanwezige sterke sectoren een beter vestigingsmilieu wordt geboden.

Methodiek

Berekeningen van BCI per sector en per deelgebied

Bron: *Regionaal-economische verkenning en ruimtebehoefteraming bedrijventerreinen Noord-Holland Noord*. Buck Consultants International, juni 2003.

Thema
Economie
Aspect
Diversificatie economie
Criterium
E7 Verandering in netto instroom van bedrijven naar Noord-Holland Noord
Effectscore voor het criterium
Ruimte Geven: +/0
Ruimte Sparen: 0
Vergelijking effecten
<i>Beoordeling scenario's</i> Uit de analyse van BCI blijkt dat met bedrijfsverplaatsingen vanuit de Randstad weinig werkgelegenheid is gemoeid (mondelinge toelichting/ presentatie op 3 juni 2003). Grote bovenregionale bedrijfsverplaatsingen, met name van productie-onderdelen binnen Nederland, zijn uiterst zeldzaam, aldus BCI. Grondprijs is daarbij veel minder een overweging dan andere kosten, zoals arbeidskosten of subsidies. BCI geeft tevens aan dat Noord-Holland-noord voor logistieke activiteiten ongunstig ligt. De bereikbaarheid van de Randstad is en blijft relatief altijd beter dan die van Noord-Holland-noord. BCI concludeert dat het aantrekken van bedrijven van elders daarom zeker gecombineerd moet worden met het bieden van optimale condities voor de reeds gevestigde bedrijvigheid. BCI adviseert een en- en strategie. Een opvangfunctie voor de Randstad uit zich naar onze mening vooral door het relatief sneller groeien van bedrijven in de regio. Dat zijn zowel vestigingen van regionaal gewortelde bedrijven als vestigingen van in de regio gevestigde nationaal opererende bedrijven, die ook vestigingen hebben in de Randstad. Dit komt dan naar voren als een sterke autonome groei. Bijvoorbeeld in de sterke groei van kantoorfuncties rond Alkmaar. Autonome groei wordt in beide scenario's gefaciliteerd, zodat dat niet onderscheidend is tussen de scenario's.
Verantwoording
De achterblijvende economische groei is een van de negen kernproblemen die Noord-Holland Noord tot 2030 op zich af ziet komen. Een netto instroom van bedrijven vanuit andere delen van het land zorgt voor een impuls van de economie van Noord-Holland Noord. Een impuls wordt bereikt door groeiende bedrijven in de regio vast te houden (voorkomen emigratie) dan wel door bedrijven van elders aan te trekken (meer immigratie). De twee scenario's hanteren hiervoor duidelijk andere uitgangspunten.
Methodiek
1. In beeld brengen huidige ontwikkelingen in bedrijfsverplaatsingen. Bedrijfsverplaatsingen worden door de Kamer van Koophandel geregistreerd. Het BCI-onderzoek brengt de bedrijfsverplaatsingen in beeld voor de periode 1997-2000. 2. In beeld brengen ontwikkelingen in bedrijfsverplaatsingen in de autonome situatie. De autonome ontwikkeling kan worden bepaald door te kijken naar verplaatsingen in het verleden en dat door te trekken naar de toekomst. Overwogen kan worden een langere historische periode in ogenschouw te nemen dan 1997-2000 en de werkgelegenheidseffecten van bedrijfsverplaatsingen te analyseren. 3. Op basis van de bij 1 en 2 in beeld gebrachte ontwikkelingen kan een kwalitatieve inschatting worden gemaakt van de mogelijke bijdrage van de scenario's aan de instroom van bedrijven. Bron: <i>Regionaal-economische verkenning en ruimtebehoefteraming bedrijventerreinen Noord-Holland Noord</i>. Buck Consultants International, juni 2003.

Thema				
Economie				
Aspect				
Arbeidsmarkt en werkgelegenheid				
Criterium				
E8 Verandering in woonwerkbalans				
Effectscore voor het criterium				
Overschot beroepsbevolking t.o.v. aantal arbeidsplaatsen				
Ruimte Geven: ++ (afname met 54.000 tot 8.000 personen)				
Ruimte Sparen: + (afname met 24.00 tot 38.000 personen)				
Vergelijking effecten				
Op dit moment heeft Noord-Holland Noord een beroepsbevolking van zo'n 290.000 personen bij een aantal van 227.000 arbeidsplaatsen (inclusief part time plaatsen), een 'disbalans' van ruim 62.000 mensen méér die 's ochtends de regio verlaten dan er om te werken instromen. Naar verwachting zal in 2030 de woon-werkbalans min of meer in evenwicht zijn (overschot van 4.000 personen). Dit komt enerzijds door de verwachte groei van het aantal arbeidsplaatsen tot 300.000, anderzijds door de bevolkingsontwikkeling. Door de vergrijzing en ontgroening zal de bevolkingsgroep van 15-64 jaar namelijk iets afnemen, van ruim 425.000 nu tot 416.000 in 2030. De arbeidsdeelname zal echter iets toenemen, van 68% tot 73%, zodat de beroepsbevolking een omvang zal hebben van ruim 300.000. Als bij beide scenario's wordt gekozen voor extra woningbouw en dus extra bevolkingsgroei (60.000 woningen bouwen in plaats van 31.000 tussen 2010 en 2030), dan zal deze leeftijdsgroep 15-64 jaar toenemen tot 462.500, zodat verwacht wordt dat er bijna 340.000 werkenden zullen zijn. Aangezien verwacht wordt dat het aantal arbeidsplaatsen bij Ruimte Geven iets meer zal groeien dan in Ruimte Sparen (330.000 tegenover 300.000) zal het overschot aan arbeidskrachten in Ruimte Sparen groter zijn. Onderstaande tabel geeft de verwachtingen voor 2030 weer.				
	2002	2030	Ruimte Geven	Ruimte Sparen
Bevolking	425.000	416.000	462.500	462.500
Participatie	68%	73%	73%	73%
Beroepsbevolking	290.000	304.000	338.000	338.000
Arbeidsplaatsen (="werkenden")	227.000	300.000	330.000	300.000
Balans	62.000	4.000	8.000	38.000
Opmerking				
Beide scenario's gaan uit van een gelijke demografische ontwikkeling. De demografische verwachtingen van de provincie zijn niet getoetst. Over het algemeen zijn demografische voorspellingen met behoorlijke betrouwbaarheid te maken.				
Verantwoording				
De achterblijvende economische groei is een van de negen kernproblemen die Noord-Holland Noord tot 2030 op zich af ziet komen. Voor een gezonde economische situatie is het belangrijk dat het aanbod van werkgelegenheid binnen de regio in evenwicht is met de vraag naar werkgelegenheid.				
In de jaren '60, '70 en '80 was de instroom van mensen in Noord-Holland Noord groter dan de instroom van werkgelegenheid. Hierdoor is een scheve woonwerkbalans ontstaan: er zijn minder arbeidsplaatsen dan werknemers. De regio fungeert meer als woongebied dan als werkgebied met grote pendelstromen naar de regio Amsterdam als gevolg. Het terugdringen van deze onbalans is een belangrijke doelstelling in het collegeprogramma.				
Methodiek				
Woonwerkbalans voor heel NHN is gegeven in tabel pag 93 van Ruimte Geven, Ruimte Sparen.				

Thema
Economie
Aspect
Verkeer en vervoer
Criterium
E9 Verandering in mobiliteit per modaliteit
Effectscore voor het criterium
Ruimte Geven: --
Ruimte Sparen: --/--
Vergelijking effecten
De verkeersdruk op de wegen in Noord-Holland Noord komt in de huidige situatie met name voort uit de grote woon-werk relatie tussen NHN en Amsterdam. Het openbaar vervoer wordt pas aantrekkelijk als het een goed alternatief biedt voor de auto. In Noord-Holland Noord is men nu voor de lange afstanden afhankelijk van een drietal lijnen, namelijk Den Helder-Alkmaar-Haarlem/Amsterdam, Enkhuizen -Hoorn-Amsterdam en (intern) Alkmaar-Hoorn-Enkhuizen. Voor de overige relaties zijn de inwoners aangewezen op het busnetwerk. Door de verkeersdruk op de wegen is voor de lange afstanden het openbaar vervoer aantrekkelijker dan de auto. Momenteel is de reistijd Amsterdam-Den Helder door congestie op de A9/N9 met de auto langer dan met het openbaar vervoer. De verwachte toekomstige problematiek in Noord-Holland Noord zal een negatief effect hebben op de bereikbaarheid van verschillende steden. De theoretische reistijd voor de auto loopt hierdoor sterk op. Hierdoor zal niet alleen op de lange afstanden het openbaar vervoer aantrekkelijker zijn dan de auto, maar door toenemende verkeersdruk ook op de kortere afstanden. Het gebruik van het openbaar vervoer is met name afhankelijk van de aanwezigheid van mogelijke alternatieve vervoerswijzen ten aanzien van de auto. <i>Beoordeling scenario's:</i> In Ruimte Geven wordt vooral geïnvesteerd in snelweginfrastructuur. De investeringen in openbaar vervoer zijn beperkt. Alleen in de HAL-regio, waar flink wat woningen en bedrijventerreinen bijkomen, zijn mogelijkheden voor nieuwe stations. Wegverkeer wordt dus meer gefaciliteerd dan openbaar vervoer. Hoewel de doorstroming op de wegen desondanks niet beter is dan in de autonome ontwikkeling het geval zou zijn (zie E10), wordt er voor de langere afstanden niet voldoende alternatief geboden voor de auto, zodat het autogebruik hoog blijft. <i>De nieuwe woningen en bedrijventerreinen worden gespreid over de regio en niet geconcentreerd in de hoofdkernen.</i> Hoewel er niet specifiek geïnvesteerd wordt in het lokale wegennet, wordt ook hier geen alternatief geboden voor de auto in de vorm van openbaar vervoer, waardoor ook voor het toenemende verkeer binnen de regio met name gebruik wordt gemaakt van de auto. Het aandeel fiets blijft naar alle waarschijnlijkheid nagenoeg gelijk. Ervaring leert dat de potentiële fietser al fietst. In Ruimte Sparen wordt ingezet op het uitbaten van de kansen voor de regionale economie, waardoor vervoersbewegingen meer intern gericht zullen zijn. In dit scenario wordt de fijnmazige bestaande infrastructuur aangepakt om een goede bereikbaarheid binnen NHN te kunnen garanderen. Gedacht wordt aan prijsbeleid en benutting d.m.v. spitsstroken. Ook wordt flink geïnvesteerd in het openbaar vervoer: nieuwe stations, spoorverdubbeling, snelbusverbindingen en in geval van mindere dekkingsgraad vervult de taxibus een belangrijke rol in het aanbod van een fijnmazig OV-netwerk. Daarnaast wordt geïnvesteerd in wegen naar en van stations, fietspaden en fietsenstallingen bij stations. Wonen, werken en voorzieningen worden geconcentreerd gebouwd in de bestaande grotere kernen en nabij de stations. Deze compactere manier van bouwen zorgt voor een goede voorwaarde voor diverse OV-systemen. Het lijkt waarschijnlijk dat het scenario Ruimte Sparen minder autoverkeer genereert dan Ruimte Geven. Het verkeer gebruikt daarnaast naar verwachting vaker het openbaar vervoer of langzaam verkeer omdat dat alternatief voorhanden is en de voorzieningen geconcentreerd. Het lijkt daardoor waarschijnlijk dat in het scenario Ruimte Sparen verhoudingsgewijs meer gebruik gemaakt zal worden van het openbaar vervoer en de fiets en minder van de auto dan in de autonome ontwikkeling en in scenario Ruimte Geven. Dit wordt als positief ervaren. Echter ten opzichte van de huidige situatie groeit het autoverkeer voor beide scenario's sterk. Het verschil in verdeling auto-OV-fiets tussen de scenario's wordt – wanneer afgezet tegen de huidige verdeling - hierdoor grotendeels teniet gedaan.

Verantwoording

De bereikbaarheid van Noord-Holland Noord is een van de negen kernproblemen. Maar ook de bereikbaarheid binnen de regio is een belangrijk aandachtspunt. In de scenario's wordt op verschillende wijze het bereikbaarheidsprobleem getracht op te lossen. Door te investeren in het (rijks-/regionaal) wegennet dan wel in OV, door bedrijventerreinen te spreiden over de regio dan wel te concentreren in de hoofdkernen etc. Deze scenario-elementen komen onder andere tot uitdrukking in de verdeling van vervoer over de verschillende modaliteiten (weg, rail, OV, fiets). De verandering in de mobiliteit per modaliteit is dus een indicatie voor de mate waarin de scenario's succesvol zijn in het oplossen van het bereikbaarheidsprobleem.

Methodiek

1. In beeld brengen huidige mobiliteit per modaliteit: percentages van het aantal vervoersbewegingen in 1995 voor auto, fiets en OV. Daarbij aandacht besteden aan verdeling binnen de regio: NHN-Oost, NHN-west, West-Friesland, Alkmaar.
2. Kwalitatieve beoordeling van de invloed van de scenario's op deze verdeling aan de hand van de verschillende scenario-elementen die hierop van invloed kunnen zijn.
3. In stap 2 is het effect bepaald van de scenario's tov de huidige situatie. Dit om eenzelfde referentie te hebben voor alle criteria. Er zijn voor mobiliteit per modaliteit echter wel gegevens voor de autonome ontwikkeling 2020 (idem als 1995). Daarom wordt tevens bekeken of mobiliteit per modaliteit in de autonome ontwikkeling invloed heeft op de effectscore van stap 2.

Bronnen: *Vragen Ontwikkelingsbeeld* Noord-Holland Noord; vragen en antwoorden van afdeling Onderzoek mbt verkeer en vervoer. Provincie Noord-Holland. Bijlage 2. *Analyse van het landschap*; een ruimtelijke verkenning van de kernopgaven. Provincie Noord-Holland, ontwerpteam NHN, juni 2003;

Thema
Economie
Aspect
Verkeer en vervoer
Criterium
E10 Verandering in doorstroming wegverkeer op hoofdwegen en provinciaal wegennet
Effectscore voor het criterium
Ruimte Geven: --
Ruimte Sparen: -- / --
Vergelijking effecten
De verhouding tussen de intensiteit en de capaciteit (I/C) is een maat voor de doorstroming. Wanneer de Intensiteit / Capaciteit verhouding onder de 0,8 is (dus de intensiteit is 80% van de capaciteit) kan het verkeer nog ongehinderd doorstromen. Tussen de 0,8 en de 1,0 treedt steeds meer congestie op. Een I/C-verhouding van boven de 1,0 gaat uit van stilstaand verkeer. De verhouding was tijdens het drukste spitsuur in 2001 voor het gemotoriseerd verkeer op nagenoeg alle wegen in Noord-Holland Noord goed te noemen. Slechts op de A9 en A7 ten zuiden van Alkmaar en Hoorn (de rijkswegen naar de Randstad) was de I/C verhouding matig (tussen de 0,75 en 0,85). Toch is op een aantal wegen sprake van filevorming. Op provinciale wegen zorgen gelijkvloerse kruisingen nogal eens voor problemen. De verkeersregelinstanties beperken daar de capaciteiten van de aansluitende wegvakken en veroorzaken daardoor doorstromingsproblemen. Een provinciale weg waarvan bekend is dat de kruispunten leiden tot doorstromingsproblemen is de N242 tussen Heerhugowaard en de A9, de oostelijke ring van Alkmaar. De hoge intensiteiten op deze wegen in de spitsperiodes zijn met name het gevolg van de forenzenstromen in de regio Noord-Holland Noord en de relaties tussen Noord-Holland Noord en de Randstad². Naar alle verwachting worden de doorstromingsproblemen in de toekomst groter. Dit houdt verband met de groei van de mobiliteit naar aanleiding van bijvoorbeeld de verwachte economische groei, de groei van het autobezit en de toename van het aantal inwoners en arbeidsplaatsen in Noord-Holland Noord. Uitgaande van de bestaande capaciteit van het wegennet worden er voor 2020 problemen verwacht op de wegen naar het zuiden, de A7 en de A9. De prognoses geven aan dat de intensiteiten in de autonome ontwikkeling op alle wegvakken sterk toenemen. Het aantal problematische wegvakken is in 2020 sterk gegroeid. Op verschillende van deze wegvakken staat het verkeer in de spitsen stil (I/C > 1,0). <i>Situaties waar de I/C verhouding slecht is in 2020 doen zich voor op de wegen rondom Alkmaar, op de weg naar Schagen, de N45 en de weg tussen Hoorn en Enkhuizen, de N506. De weg tussen Den Helder en Den Oever, de N248 en enkele andere wegvakken voldoen matig. Daarnaast zijn er in 2020 ook tal van wegvakken met I/C's tussen de 0,7 en 0,8. Voor deze wegvakken geldt dat zij het verkeer in 2030 ook niet meer aankunnen, gebaseerd op een groei van de mobiliteit van circa 10% tussen 2020 en 2030. Overigens zijn de uitgangspunten van het Noordvleugelmodel gebaseerd op het vastgestelde beleid zoals medio 2001 bekend was. Met infrastructuurmaatregelen waarover na dit tijdstip is besloten is dus geen rekening gehouden.</i> Waar in de huidige situatie met name het verkeer op de doorgaande routes van en naar de Randstad en het externe verkeer in en uit de grote kernen geconfronteerd worden met een doorstromingsprobleem, lijken in de toekomstige situatie 2030 – in de autonome ontwikkeling – ook het interne verkeer en het externe verkeer op meer lokale wegen hier last van te krijgen. Er kan geconcludeerd worden dat de restcapaciteit op menig hoofdwegen, regionale wegen en lokale wegen onvoldoende is om de autonome groei van het autoverkeer op te vangen. <i>Beoordeling scenario's</i> Ook in beide scenario's zal, net als in de autonome ontwikkeling, het aantal bewegingen toenemen als gevolg van de economische groei, de groei van het autobezit en de toename van het aantal inwoners en arbeidsplaatsen in Noord-Holland Noord etc. Doordat bij Ruimte Geven de economische relatie met de Randstad groter is dan in Ruimte Sparen, zullen de vervoersbewegingen meer extern zijn georiënteerd en dus met name plaats vinden op wegvakken waar nu al doorstromingsproblemen zijn. Er wordt weliswaar vooral geïnvesteerd in (snel)weginfrastructuur, het wegverkeer (en door de investering in snelwegen zeker dat naar de Randstad) wordt daardoor ook meer gefaciliteerd en de intensiteiten op wegen zullen extra toenemen (verkeersaantrekkende werking). Verbindingen waar met name in

² In E9 is ingegaan op de herkomsten en bestemmingen en de modaliteit per modaliteit van het verkeer en het effect van de scenario's voor de periode 2030

geïnvesteed wordt zijn de A9, een verbeterde relatie Den Helder – A7, de aansluiting bij de Boekelermeer/Zandzoom, N242 en verbinding oostelijke ring Alkmaar.

In Ruimte Sparen wordt ingezet op het uitbaten van de kansen voor de regionale economie, waardoor vervoersbewegingen meer intern gericht zullen zijn. De extra hoeveelheid vervoersbewegingen wordt enerzijds opgevangen door het regionaal wegennet, maar ook grotendeels door het openbaar vervoer. Dit betreft echter alleen de vervoersbewegingen die het scenario zelf genereert; voor de grote autonome groei van het autoverkeer biedt het scenario geen oplossing.

De I/C-verhoudingen in de autonome ontwikkeling 2030 zijn zo hoog dat extra capaciteit (bijv in de vorm van beprijzen of benutten dmv spitsstroken) op het wegennet in beide scenario's hoogstwaarschijnlijk opgesoupeerd zal worden door het hoge verkeersaanbod die de autonome groei met zich meebrengt en de verkeersaantrekkende werking van meer werkgelegenheid. Er zal dan ook geen sprake zijn van capaciteitsruimte. Ten opzichte van de huidige situatie neemt bij beide scenario's, net als in de autonome ontwikkeling, de doorstroming sterk af.

Verantwoording 2030

De groei van de bevolking, de economie en de mobiliteit veroorzaken steeds meer knelpunten in de bereikbaarheid. De bereikbaarheid van Noord-Holland Noord als geheel is een probleem, maar ook de bereikbaarheid binnen de regio is een belangrijk aandachtspunt.

De belangrijkste indicator van bereikbaarheid is de kwaliteit van de verkeersafwikkeling. De kwaliteit van de verkeersafwikkeling is uit te drukken in de verhouding intensiteit/capaciteit en de trajectsnelheid.

Methodiek

1. In beeld brengen huidige congestiekansen en I/C op hoofdwegen (externe bereikbaarheid) en regionale wegen (interne bereikbaarheid). Beschikbare prognoses voor 2002 op basis van gegevens 1995.
2. Beoordeling nog beschikbare capaciteitsruimte op hoofdwegen en regionale wegen.
3. kwalitatieve beoordeling van de invloed van de scenario's op de congestiekansen op basis van de ochtendspits. Elementen van de scenario's die daarbij een rol spelen zijn o.a. de investeringen in infrastructuur (wegen, spoor, water) en stations, vraag naar arbeid binnen en buiten de regio, woonwerkbalans (E4, E8)
4. In stap 3 is het effect bepaald van de scenario's tov de huidige situatie. Dit om eenzelfde referentie te hebben voor alle criteria. Er is voor wat betreft congestie echter wel wat bekend over de autonome ontwikkeling (prognoses 2020). Daarom wordt tevens bekeken hoe congestie in de autonome ontwikkeling invloed heeft op de effectscore van stap 3.

Bronnen: *Vragen Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord*; vragen en antwoorden van afdeling Onderzoek mbt verkeer en vervoer. Provincie Noord-Holland. *Analyse van het landschap*; een ruimtelijke verkenning van de kernopgaven. Provincie Noord-Holland, ontwerpteam NHN, juni 2003; *Kerncijfers Noord-Holland Noord*, Provincie Noord-Holland

Thema
Economie
Aspect
Verkeer en vervoer
Criterium
E11 Verandering in de verhouding spitsverkeer van en naar Noord-Holland Noord
Effectscore voor het criterium
Ruimte Geven: ++
Ruimte Sparen: +
Vergelijking effecten
In het ochtendspitsuur komen er ruim 7000 reizigers per auto van elders naar Noord-Holland Noord en gaan er een kleine 12000 Noord-Holland Noord uit. In 2030 – de autonome ontwikkeling - zijn naar verwachting deze aantallen opgelopen tot respectievelijk ruim 11000 en ruim 17000. Met het openbaar vervoer reizen in 2002 in het ochtendspitsuur ruim 1000 reizigers naar Noord-Holland Noord en verlaten ruim 4000 reizigers het gebied. In 2030 zijn deze aantallen gegroeid tot respectievelijk ruim 3000 en een kleine 5000. Hierin is geen onderscheid gemaakt naar motief (bijvoorbeeld woon-werk), maar er is geen aanwijsbare reden dat het woon-werkverkeer (grootste deel van de verplaatsingen in de ochtendspits) veel andere resultaten laat zien dan het totale verkeer. Het overgrote deel van de bestemmingen voor het autoverkeer ligt nu binnen de regio (75-80%). In West-Friesland is 80 % van de autobestemmingen in de ochtendspits 'intern' verkeer. Noord-kennemerland is de meest centrale regio; hier komen relatief gezien nog de meeste mensen uit andere regio's. Van het aantal bewegingen per openbaar vervoer gaat juist het grootste deel (ca 70%) naar buiten de regio. Op dit moment heeft Noord-Holland Noord een overschot van beroepsbevolking t.o.v het aantal arbeidsplaatsen van ruim 62.000 mensen. Deze mensen zullen dus een baan buiten de regio hebben. Daarnaast zijn er natuurlijk nog meer mensen die buiten de regio werken of mensen die buiten de regio wonen en in Noord-Holland Noord werken. In totaal wordt de netto uitgaande pendel, die dus de uitgaande ochtendspits en inkomende avondspits veroorzaken, op 80.000 mensen geschat (bijlage 2 Ruimte geven, Ruimte sparen). Naar verwachting zal in 2030 de woonwerkbalans min of meer in evenwicht zijn. Er is nog slechts een overschot van 4.000 personen. Dit komt enerzijds door de verwachte groei van het aantal arbeidsplaatsen tot 300.000, anderzijds door de bevolkingsontwikkeling. De uitgaande pendel neemt hierdoor af van 80.000 tot 5000; de bestemmingen voor met name het autoverkeer zullen bij autonome ontwikkeling nog dominanten binnen de regio liggen. <i>Beoordeling scenario's:</i> Bij beide scenario's wordt eveneens uitgegaan van een vermindering van de scheve woonwerkbalans. Omdat de scenario's voorzien in een behoefte aan woningen voor mensen van buiten de regio, zal de woonwerkbalans ten opzichte van de autonome ontwikkeling tot 2030 echter verslechteren. Ten opzichte van de huidige situatie halveert het overschot werkende mensen t.o.v. het aantal arbeidsplaatsen in de regio in het scenario Ruimte Sparen bijna tot 38.000 en neemt die in Ruimte Geven af tot 8000. Op basis daarvan kan beredeneerd worden dat de uitgaande pendel in Ruimte Sparen afneemt van 80.000 tot 49.000 en in Ruimte Geven tot 10.000. Hierin is niet meegenomen of er verschuivingen optreden in de kwalitatieve match tussen de beschikbare arbeidsplaatsen in de regio en de binnen de regio wonende beroepsbevolking. Omdat Ruimte Geven een sterkere relatie met de Randstad in zich heeft terwijl Ruimte Sparen meer inzet op versterking van de eigen regionale werkgelegenheid, zal het verschil in vervoersbewegingen in de spits tussen de beide scenario's wellicht kleiner zijn dan op basis van de woonwerkbalans blijkt.
Verantwoording
De bereikbaarheid van Noord-Holland Noord is een van de negen kernproblemen. Een van de oorzaken hiervan is de scheve woonwerkbalans, met grote pendelstromen naar de regio Amsterdam als gevolg (zie E8). Met dit criterium wordt in beeld gebracht in hoeverre de scenario's de autopendel richting de regio Amsterdam beperken.

Methodiek

1. In beeld brengen huidige verhouding inkomend/uitgaand verkeer. Alle verkeer (auto, fiets, OV) van NHN naar NHZ, Utrecht en Zuid-Holland en vice versa 1995.
2. kwalitatieve beoordeling van de invloed van de scenario's op deze verdeling aan de hand van de verschillende scenario-elementen die hierop van invloed kunnen zijn (vraag en aanbod arbeid binnen de regio (E4), woonwerkbalans (E8), modaliteiten (E9), beschikbare infrastructuur)
3. Ontwikkelingsrichting van de verhouding in de autonome ontwikkeling aangeven (oa als gevolg van de veranderende woonwerkbalans) en de mogelijke betekenis hiervan voor de relatieve effecten van de scenario's.
4. In stap 2 is het effect bepaald van de scenario's tov de huidige situatie. Dit om eenzelfde referentie te hebben voor alle criteria. Er is voor wat betreft de verhouding inkomend/uitgaand spitsverkeer echter wellicht wat bekend over de autonome ontwikkeling (prognoses 2020). Daarom wordt tevens bekeken hoe congestie in de autonome ontwikkeling invloed heeft op de effectscore van stap 3.

Bron: *Vragen Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord*; vragen en antwoorden van afdeling Onderzoek mbt verkeer en vervoer. Provincie Noord-Holland. Bijlage 2 en 3. *Analyse van het landschap*; een ruimtelijke verkenning van de kernopgaven. Provincie Noord-Holland, ontwerpteam NHN, juni 2003; *Kerncijfers Noord-Holland Noord*, Provincie Noord-Holland

Thema			
Economie en Verkeer en vervoer			
Aspect			
Landbouw			
Criterium			
E13 Verandering in centrumfunctie/oppervlakte bollengebied/glastuinbouwgebied			
Effectscore voor het criterium			
	Glastuinbouw	Bollenteelt	Totaal
Ruimte Geven:	++	+	+
Ruimte Sparen:	+	++	+
Vergelijking effecten			
Momenteel is er in Noord-Holland Noord 450 ha glastuinbouw (verspreid). Om duurzaam rendabel te zijn, stelt het SGR2 dat 150 ha aaneengesloten oppervlak voor een glastuinbouwlocatie wenselijk is. Bij een dergelijke omvang kunnen bedrijven bijvoorbeeld gaan profiteren van schaalvoordelen en kan gebruik worden gemaakt van collectieve voorzieningen. Aangenomen dat duurzaamheid voorwaarde is om een centrumfunctie te kunnen krijgen of behouden betekent dat voor de huidige situatie dat de 450 ha glastuinbouw over maximaal drie locaties verdeeld mogen zijn. Dat is niet het geval. De huidige glastuinbouw is meer verspreid en kan dus op den duur geen centrumfunctie vervullen. Verder is er 6.100 ha netto permanente bollenteelt (daarnaast is er nog 4.800 ha reizende bollenkraam). Een van de twee belangrijke bollengebieden bevindt zich in de binnenduinrand van Kennemerland. Hier is de druk op ruimte vanuit andere functies relatief groot is. Dit belemmert volgens SGR2 de ontwikkelingsruimte van bestaande bedrijven wat het economisch perspectief van de bedrijfstak in deze streek klein maakt. Het bollengebied in het Noordelijk zandgebied / de Anna Paulownapolder heeft wel ontwikkelingsperspectief, waardoor het van behoud van de centrumfunctie die het nu al heeft verzekerd lijkt. <i>Beoordeling scenario's</i> In scenario Ruimte Geven is in totaal 2100 ha glastuinbouw voorzien, geconcentreerd op drie projectlocaties, en in 7.300 ha netto permanente bollenteelt (plus reizende bollenkraam: 6000 ha). In scenario Ruimte Sparen is in totaal 1600 ha glastuinbouw voorzien, geconcentreerd op drie projectlocaties, en in 8.600 ha netto permanente bollenteelt (reizende bollenkraam: 6300 ha). Door de grotere omvang van het areaal glastuinbouw zal Ruimte Geven beter een centrumfunctie voor glastuinbouw kunnen vervullen dan Ruimte Sparen. In zowel Ruimte Geven als Ruimte Sparen gaan de plannen voor nieuwe glastuinbouw echter verder dan de projectlocaties die staan aangegeven in SGR2. Zo staat in het beleid ook een projectlocatie verbeteren ruimtelijke kwaliteit bloembollenteelt op zeezandgrond aangewezen ten zuidwesten van Alkmaar, terwijl in beide scenario's van bloembollenteelt in die buurt zelfs helemaal geen sprake meer is. Wel is ten zuidoosten van Alkmaar nieuwe glastuinbouw gepland die weer niet in het beleid is opgenomen. De nadruk ligt in zowel Ruimte Geven als Ruimte Sparen dus meer op glastuinbouw dan in het beleid in SGR2 is aangegeven. Ten opzichte van de huidige situatie voorzien ze in ongeveer 5 respectievelijk 4 keer zo'n groot oppervlak aan glas. Bundeling van glas in de regio en sanering van verspreid glas, twee van de duurzaamheidscriteria voor regionale glastuinbouwvestigingen, gebeurt in zowel Ruimte Geven als Ruimte Sparen. In beide scenario's is er dus sprake van concentratie en uitbreiding van glastuinbouw, en betere aansluiting ervan op infrastructuur. Beide scenario's bestendigen hiermee de sterke positie die deze agrarische bedrijfstak al heeft op de internationale markt en vergroten het belang van het aandeel hierin van de regio. Kortom, ze zorgen voor een centrumfunctie van de glastuinbouw in de regio. Door de grotere omvang van het areaal bollenteelt zal Ruimte Sparen beter een centrumfunctie voor bollenteelt kunnen vervullen dan Ruimte Geven. In Ruimte Geven is de uitbreiding geringer maar wordt die wel ondersteund door opwaardering van de infrastructuur die de projectlocaties ontsluit. Een snelle, efficiënte aansluiting op hoofdinfrastructuur wordt in SGR2 genoemd als een belangrijk criterium voor duurzaamheid in deze bedrijfstak. In Ruimte Sparen ondersteunt daarentegen een regionaal agribusinesscentrum de bollenhandel wat de centrumfunctie kan versterken. De reizende bollenkraam neemt in beide scenario's toe, in Ruimte Sparen iets meer dan in Ruimte Geven, maar in hoeverre dat de centrumfunctie van de bloembollenteelt als geheel kan versterken is twijfelachtig omdat nauwelijks sprake is van			

ruimtelijke sturing die daaraan zou kunnen bijdragen.

Verantwoording

De grotere internationale concurrentie in de landbouw is een van de kernproblemen in Noord-Holland Noord in 2030. Om de landbouw vitaal te houden wordt in beide scenario's van het ontwikkelingsbeeld ruimte gegeven aan de bollenteelt en glastuinbouw. Nederland kent een aantal centra van bollenteelt en glastuinbouw van internationale betekenis. Zowel qua werkgelegenheid als toegevoegde waarde voor de agrarische export zijn deze streken van belang. De nationale centra voor bollenteelt en glastuinbouw zijn aangegeven in het Structuurschema Groene Ruimte (1993).

Met dit criterium wordt aangegeven in hoeverre de scenario's dit beleid volgen.

Methodiek

1. Bepalen ruimtebeslag bollenteelt en glastuinbouw per scenario (tabel blz 91)
2. Expert judgement: er is een bepaalde kritische massa aan bollen respectievelijk glas nodig om de centrumfunctie te kunnen behouden, in hoeverre blijft deze bestaan gezien de uitkomsten onder 1

Thema
Economie en Verkeer en vervoer
Aspect
Landbouw
Criterium
E14 Verschuiving areaal naar teelten met hoge toegevoegde waarde
Effectscore voor het criterium
Ruimte Geven: +
Ruimte Sparen: +
Vergelijking effecten
Momenteel is er in Noord-Holland Noord zo'n 11.350 ha netto glastuinbouw en bollenteelt, tegenover 91.750 ha overige landbouwgrond (een verhouding van ca. 1:8) waarvan ruim een kwart akkerbouw (bron: CBS). <i>Beoordeling scenario's</i> In scenario Ruimte Geven neemt het oppervlak glastuinbouw toe tot 2100 ha en bollenteelt tot 13.300 ha netto, terwijl het oppervlak overige landbouwgrond afneemt tot 76.000 ha à 78.000 (= verhouding ca. 1: 5). In Ruimte Geven ligt de nadruk op de behoeften van stedelijke consumenten en werknemers, en krijgen daarmee samenhangende ruimteclaims voorrang. Dat betekent dat het waterbeheer wordt afgestemd op natuur en recreatie ten koste van de traditionele landbouw, en niet-bebouwde gebieden – lees: akkers en weilanden - rond steden en kernen in principe bestemd worden voor woningen, bedrijven, en glastuinbouw. De traditionele productielandbouw (melkveehouderij en akkerbouw) wordt gestuurd in de richting van andersoortige ontwikkeling zoals verbreding, specialisatie en landschapsbeheer als manieren om economisch perspectief te houden en tegelijkertijd interessant te worden voor de stedeling. Voor ontwikkeling in de zin van productieverhoging wordt nog beperkt ruimte geboden in gebieden waar andere functies daar niet door belemmerd worden. Intensieve teelten daarentegen worden gestimuleerd vanwege de goede marktpositie en daarbij het meer arbeidsintensieve karakter, wat dus goed te combineren is met stedelijke ontwikkeling. Er is dus een vanuit de ruimteclaim van stedelijk gebied en vanuit de verandering in het watersysteem een noodgedwongen relatieve verschuiving naar teelten met hogere toegevoegde waarde; in oppervlakte blijft echter de <i>traditionelere landbouw sterk dominant</i>. In scenario Ruimte Sparen neemt het oppervlak van glastuinbouw tot 1600 ha en bollen toe tot 16.500 ha netto, tegenover een afname van het oppervlak overige landbouwgrond tot 78.000 ha (=ca. verhouding 1: 5). Zowel de intensieve teelten als de melkveehouderij en akkerbouw krijgen in Ruimte Sparen veel ruimte om zich te ontwikkelen. Voor de intensieve teelten uit zich dat behalve in een toenemend oppervlak van vooral de bollenteelt ook in de goede kansen vanwege een versterking van de centrumfunctie; de traditionele sector krijgt alle ruimte voor ontwikkeling doordat het waterbeheer en andere ruimteclaims hierop afgestemd worden. In Ruimte Sparen zal deze landbouw geen 'last' krijgen van vernatting en niet belemmerd worden door oprukkende bebouwing. De structuur van het landschap wordt zelfs aangepast ten gunste van de landbouw. Dit betekent dat het zwaartepunt van de ontwikkeling in Ruimte Sparen minder uitgesproken <i>opschuift</i> in de richting van de intensieve teelten dan in Ruimte Geven, hoewel het daartoe bestemde oppervlak groter is dan in Ruimte Geven.
Verantwoording
De Nederlandse landbouw is mede door stijgende prijzen van grond en arbeid de afgelopen decennia steeds kapitaalintensiever geworden. Mede door de afname van subsidies op landbouwproducten is de landbouw bovendien gevoeliger geworden voor marktwerking. De concurrentiepositie van de landbouw, ook in Noord-Holland Noord, staat hierdoor onder druk. Daarnaast is er sprake van een verder doorgaande schaal (bedrijfs-)vergroting in de landbouw. Overnemen van levensvatbare gezinsbedrijven wordt steeds moeilijker financieel op te brengen. De combinatie van deze ontwikkelingen manifesteert zich in Noord-Holland Noord vooral in de traditionele bedrijfstakken akkerbouw en melkveehouderij. De toegevoegde waarde van de productie in deze bedrijfstakken is relatief laag, waardoor de marges smaller worden. In combinatie met het dalend aantal bedrijven betekent dit, dat de bijdrage van deze bedrijfstakken aan de regionale economie kleiner wordt. Daarentegen wordt de relatieve bijdrage van meer kapitaalintensieve landbouwteelten zoals bollen, graszaad en (glas-)tuinbouw aan de regionale economie

steeds groter.

De scenario's werken elk op hun eigen wijze in op dit autonome proces. Aan de hand van dit criterium wordt verkend, in welke mate deze verschuiving door de scenario's wordt beïnvloed.

Methodiek

Een kwantitatieve indicatie van de verschuiving naar meer kapitaalintensieve teelten wordt gegeven door:

- De verandering in het areaal intensieve teelten (bollen en glas, zie bijlage 1) in beide scenario's
- De verandering in het areaal overige landbouwgrond (zie bijlage 1) in beide scenario's

Aanvullend daarop wordt per scenario dit kwantitatieve beeld onderbouwd door een globale verkenning van de kansen voor intensieve teelten in beide scenario's en, als contramale, de mate waarin de scenario's ruimte bieden voor de voortzetting van bedrijvigheid in de sectoren melkveehouderij en akkerbouw. Onder meer wordt daarbij getoetst aan:

- De waterhuishouding
- De mate waarin de scenario's kansen bieden voor ontwikkeling van centrumfuncties voor intensieve teelten (uitkomsten E13)
- De verstedelijkingsdruk

Bronnen: CBS

Thema
Economie en Verkeer en vervoer
Aspect
Landbouw
Criterium
E15: Verandering in areaal met kansen voor verbrede landbouw
Effectscore voor het criterium
Ruimte Geven: +
Ruimte Sparen: 0
Vergelijking effecten
In Ruimte Geven zal nabij steden een spreiding en menging van functies ontstaan vanwege stijgende grondprijzen. Agrariërs zullen sneller hun bedrijf verkopen voor stedelijke functies, met name in Noord-Kennemerland en West-Friesland (nabijheid Randstad, HAL-regio, Andijk, Hoorn). De agrarische bedrijven die overblijven en voor openheid en afwisseling in het steeds meer verstedelijkte en bebouwde landschap zorgen, zullen dus relatief goed bereikbaar zijn voor mensen uit de stedelijke woonwijken. Dat maakt ze voor een groot publiek interessant als recreatieve agrarische bestemming zoals een manege of kinderboerderij en als producent van speciale producten zoals boerenkaas of biologische voeding. Ook een zorgboerderij past in dit verstedelijkingsconcept van agrarische bedrijven bij de steden omdat ze op een bereikbare plek aan stadse zorgbehoeften kunnen voldoen. Verbreding van de agrarische functie is vooral haalbaar bij economisch gezonde bedrijven. Schaalvergroting draagt daartoe bij. Met ander woorden, verbrede landbouw in de buurt van de steden krijgt meer kansen daar waar tevens schaalvergroting mogelijk is, namelijk in West-Friesland. Hierdoor zullen het met name de veeteeltbedrijven nabij de steden zijn die perspectief hebben voor verbreding d.m.v. zorgtaken en verwerking/huisverkoop. Vergelijkbare kansen liggen er voor agrariërs langs de kust en op Texel en in het hollengebied, waar stedelijke groei plaats vindt in Petten en Den Helder en bovendien in het seizoen grote groepen zee- en bloementoeristen trekt, zeker als de N9 opgewaardeerd wordt. Ook op Wieringen zijn er kansen indien het Wieringerrandmeer wordt ontwikkeld als recreatiegebied. Er wordt in Ruimte Geven ingezet op het vasthouden van water. De vernatting die in Ruimte Geven plaats vindt in het westen van West-Friesland biedt in niet-natuurgebieden kansen voor natuur, bijvoorbeeld ontwikkeling van bloemrijke graslanden en de verbetering van kansen voor weidevogels. Met de natuurwaarde wordt vaak ook de recreatiewaarde versterkt, maar ook vaak de mogelijkheden voor landbouw beperkt. Verbrede landbouw in de vorm van landschapsbeheer en agrarisch-recreatieve functies kan de beperkingen voor de landbouw omzetten in ontwikkelingskansen. In Ruimte Geven wordt gekozen voor een fijnmazig watersysteem dat kan worden gecombineerd met wonen, recreatie en natuur. Met name de laatste twee functies zijn interessant voor ontwikkeling van agrotourisme op fietsafstand van kleine kernen, buiten de stadsrecreatiegebieden. Kleine campings bijvoorbeeld, gericht op toeristen die voor rust, ruimte en natuur komen. Dichter bij de stad en bij goed bereikbare kernen (met stations of aan de hoofdwegen) zijn ook kansen voor voorzieningen als roeibotenverhuur en natuureducatie om stedelingen van het erg Nederlandse waterrijke landschap te laten genieten. In Ruimte Sparen krijgt de productielandbouw alle ruimte zich te ontwikkelen. Dit geeft weinig prikkels om ook te verbreden tenzij dat economisch aantrekkelijk is. Alleen bij lucratieve vormen van verbrede landbouw is daar sprake van, wat betekent dat de alternatieven voor productie veel op moeten leveren in de vorm van tijd of geld en/of een aanvulling op de bestaande inkomsten moeten genereren. Nevenactiviteiten dus, die geen substantiële vervanging van de productielandbouw inhouden. Kansen daarvoor zijn er wel: evenals in Ruimte Geven zullen bewoners van de grotere kernen die verstedelijken behoefte hebben aan goed bereikbare recreatieve bestemmingen. Deze kernen liggen langs de railinfrastructuur (langs de bestaande lijnen Castricum-Den Helder en tussen Hoorn en Enkhuizen) en langs de belangrijkste hoofdwegen. In Ruimte Sparen komen langs de bestaande spoorlijnen nieuwe stations waar wonen en bedrijventerreinen ontwikkeld worden. Dit creëert kansen voor verbrede landbouw. Ook de versterking van de buslijn Alkmaar-Den Oever creëert kansen. Agrarische bedrijven op fietsafstand daaromheen kunnen tegemoet komen in die behoefte maar zullen daarin minder gestimuleerd worden dan in Ruimte Geven omdat de druk op de ruimte minder groot is. In Ruimte Sparen wordt gericht op een veel grootschaliger watersysteem dan in Ruimte Geven, met ook mogelijkheden voor ruimtelijke schaalvergroting in de landbouw. Dit watersysteem biedt kansen aan grootschaliger vormen van recreatief gebruik van het water en ook dit kan door agrarische bedrijven gefaciliteerd worden door gebruiks- en verblijfsvoorzieningen op hun land. Het zal een ander soort publiek aantrekken dat niet zo zeer rust maar

eerder vertier zoekt. Deze kansen doen zich vooral voor bij agrarische bedrijven die aan recreatief water liggen en voldoende oppervlak hebben of kunnen creëren om voorzieningen voor een groter publiek, inclusief parkeerplek, te herbergen. Dit zijn hoogstwaarschijnlijk tevens de enige bedrijven die min of meer genoodzaakt worden naar vormen van verbrede landbouw uit te wijken omdat ze met vernatting te maken krijgen. Netto zullen de prikkels maar daarmee ook de kansen voor verbrede landbouw in Ruimte Sparen nauwelijks verschillen van die in de huidige situatie.

Verantwoording

De landbouw staat in Nederland onder druk. Niet alleen is er een grote druk op landbouw vanuit andere functies (verstedelijking, natuur, water, etc.), maar ook hebben agrariërs in met name de akkerbouw (fruitteelt, vollegrondsgroenteteelt) en de melkveehouderij moeite het hoofd boven water te houden. Tegelijk is er de afgelopen jaren sprake van een grotere vraag naar specifieke kwaliteiten van de landbouw en het landschap, dat juist in sterke mate door die 'traditionele' landbouw is bepaald. Deze vraag naar 'verbrede landbouw' biedt mogelijkheden voor het verwerven van inkomsten uit het leveren van maatschappelijke diensten (bijvoorbeeld op het gebied van recreatie, natuurbeheer of gezondheidszorg), van levering van bewerkte agrarische producten (bijvoorbeeld boerenkaas) of het leveren van agrarische producten met een specifieke kwaliteit (bijvoorbeeld biologische melk of aardappelen); dit naast het vanouds bestaande inkomen uit traditionele landbouwproductie. Naast inkomen voor de agrariërs levert dit verbrede palet ook recreatieve kwaliteit en kwaliteiten van natuur en landschap op. Deze bredere plattelandsfunctie is in lijn met de recent overeengekomen Europese hervormingen van het landbouwbeleid, waarbinnen voor de komende jaren ook is voorzien in meer ruimte voor beloning van de voortbrenging van een breder productenpalet dan alleen de traditionele producten.

De scenario's verschillen onderling in de mate waarin ze kansen bieden voor de voortbrenging van dat bredere productenpalet. Zo biedt bijvoorbeeld de waterhuishouding in het scenario Ruimte Geven kansen voor de ontwikkeling van aan agrarisch gebruik gebonden biodiversiteit. In het scenario Ruimte Sparen daarentegen zal de landbouw zich door de sterke schaalvergroting en door de investeringen in de waterhuishouding waarschijnlijk relatief sterk markt- en productiegericht ontwikkelen. Met dit criterium wordt aan de hand van deze en andere verschillen tussen de scenario's verkend wat deze kunnen betekenen voor de perspectieven op een verbrede landbouw.

Methodiek

Kwalitatief in beeld brengen kansen voor verbrede landbouw.

Er is perspectief op een verbrede landbouw in:

- landbouwgebieden dicht bij de grotere kernen met recreatieve/natuur/landschapswaarden. Landbouwgebieden waar de waterhuishouding beperkingen op legt aan de realisering van een maximale traditionele productie van landbouwgewassen;
- Gebieden met een economische duurzame landbouw.

Een indicatie van gebieden met kansen voor verbrede landbouw is gegeven op de kaart op blz 26 van het boekje 'Ruimte Geven, Ruimte Sparen'. Deze indicatie wordt als vertrekpunt gebruikt, waarbij ook wordt gecheckt in hoeverre de aanname dat scenario Ruimte Sparen geen enkel kansrijk gebied voor verbrede landbouw te bieden heeft terecht is.

In landbouwgebieden waar landbouwproducten met een hoge intensiteit onder goede productieomstandigheden wordt geteeld (zoals bloembollen, graszaad, en in mindere mate tuinbouwproducten) zullen naar verwachting de kansen voor de ontwikkeling van verbrede landbouw zeer beperkt zijn.

In landbouwgebieden die aan geen van bovengenoemde criteria voldoen, zullen de perspectieven op verbrede landbouw naar verwachting in beperkte mate aanwezig zijn.

Aan de hand van de scenariokaarten zullen gebieden met goede en zeer beperkte perspectieven worden geïdentificeerd. De resterende oppervlakte heeft een beperkt perspectief. Het te scoren areaal is een optelsom van gebieden met goede en beperkte perspectieven voor verbrede landbouw.

Bronnen: *Analyse van het landschap*; een ruimtelijke verkenning van de kernopgaven. Provincie Noord-Holland, ontwerpteam NHN, juni 2003;

Thema
Economie en Verkeer en vervoer
Aspect
Landbouw
Criterium
E16: Verandering in fysieke omstandigheden voor landbouw
Effectscore voor het criterium
Ruimte Geven: —
Ruimte Sparen: +
Vergelijking effecten
In beide scenario's zullen fysieke omstandigheden voor de landbouw veranderen. In Ruimte Geven zal de landbouw zich in sterke mate moeten aanpassen aan een veranderend watersysteem (een negatief effect), in Ruimte Sparen zal meer schaalvergroting en ruimtelijke herstructurering plaatsvinden (een positief effect). In Ruimte Sparen wordt meer ruimte voor landbouw gereserveerd dan in Ruimte Geven. Hoewel ten opzichte van de huidige situatie in beide scenario's sprake van een afname van het totale landbouwareaal, neemt de bedrijfsgrootte toe. In Ruimte Sparen iets meer dan in Ruimte Geven (van 25 ha tot 43 ha in Ruimte Geven en 49 ha in Ruimte Sparen). Daarnaast biedt Ruimte Sparen betere mogelijkheden voor ruimtelijke herstructurering. In beide scenario's worden maatregelen genomen om water te bergen en de waterkwaliteit te verbeteren. Het watersysteem wordt in Ruimte Sparen dusdanig ingericht dat het de landbouw optimaal faciliteert, d.w.z. dat het peilbeheer net als in de huidige situatie wordt afgestemd op de behoefte vanuit akkers en weilanden en maatregelen voor waterkwaliteit en wateroverlast op boezemniveau worden genomen. Dat geeft in combinatie met grotere gemiddelde bedrijfsgrootte de individuele bedrijven armslag voor productieverhoging en grote flexibiliteit. In Ruimte Geven is juist het water sturend en moet de landbouw zich daar aan aanpassen. Hier worden maatregelen voor waterkwaliteit en wateroverlast op perceelsniveau genomen. Dat betekent in de praktijk een beperking voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de traditionele landbouw wegens vernatting en relatieve kleinschaligheid, en een complicatie voor glastuinbouw, hoewel niet onoverkomelijk.
Verantwoording
Met dit scenario wordt in beeld gebracht in welke mate veranderingen in de fysieke omstandigheden voor de landbouw, zoals veranderingen in beschikbare ruimte en veranderingen in het watersysteem, de mogelijkheden voor de landbouw verbeteren of verslechteren.
Methodiek
Beschouwing van scenario-elementen met mogelijke gevolgen voor de fysieke omstandigheden voor de landbouw: • Beschikbaarheid ruimte voor landbouw (M8) • Karakteristieken van het watersysteem (watertekort M10, wateroverlast M11, waterkwaliteit M12). • Mogelijkheden voor herstructurering (verschuiven van teelten naar geschikte gronden) en schaalvergroting Beoordeling op positieve dan wel negatieve invloeden.

Thema		
Economie		
Aspect		
Kosten		
Criterium		
E17 Investerings overheid		
Effectscore voor het criterium		
Ruimte Geven duurder dan Ruimte Sparen		
Vergelijking effecten		
	Ruimte Geven	Ruimte Sparen
Wonen en werken³	6 miljard euro	4 miljard euro
Infrastructuur	meer, veel investeringen in Rijksinfrastructuur	minder
Natuur en landschap	gelijk	
Water	minder	meer
Ruimte Sparen vergt minder overheidsinvesteringen door met name minder kosten voor wonen en werken en voor infrastructuur. Bovendien zijn de kosten beter stuurbaar omdat het meer om provinciale investeringen gaat. Ruimte Geven is duurder met een grotere afhankelijkheid van Rijksinvesteringen.		
Verantwoording		
Doel is een grove indicatie te geven van de overheidsinvesteringen verbonden aan de twee scenario's. Om juiste afwegingen te kunnen maken, moet onderscheid gemaakt worden naar welke investeringen voor rekening komen van Rijk, gemeenten respectievelijk provincie.		
Methodiek		
Een inschatting wordt gemaakt van de investeringskosten verbonden aan: • Woningbouw/herstructurering oude wijken: investeringen worden geraamd aan de hand van kengetallen voor het areaal/aantal te realiseren woningen/herstructurering oude wijken in beide scenario's, voor de eigen behoefte en met extra inzet. Hierbij wordt rekening gehouden met de randvoorwaarden voortkomend uit de scenario's (bijvoorbeeld hogere grondprijzen rond stedelijk gebied in Sparen, hogere grondprijzen ter plaatse van uitleglokaties in Geven, in Geven zal de overheid, meer dan in Sparen moeten investeren in stadsvernieuwing en herstructurering bestaande wijken a.g.v. sterkere concurrentie met nieuwbouwlocaties) • Bedrijventerreinen/herstructurering oude terreinen: investeringen worden geraamd aan de hand van kengetallen voor het areaal te realiseren bedrijventerrein/herstructurering oude terreinen in beide scenario's. Hierbij wordt rekening gehouden met de randvoorwaarden voortkomend uit de scenario's (zie hierboven) • Infrastructuur (spoor, weg, water, overig OV): investeringen worden geraamd aan de hand van een inschatting van de kosten van de infra-pakketten in beide scenario's⁴. Randvoorwaarde vanuit het scenario Geven: bij nieuwe infra is PPS een vereiste. In Geven investeert de overheid in technologische ontwikkelingen op gebied verkeer en vervoer, in nieuwe stations en in verdubbeling spoor		

³ Tegenover deze investeringen staan ook opbrengsten

⁴ Bijvoorbeeld in Geven: verbreden rijkswegen (waar?, hoe?), opwaardering weg Den Helder-Friesland, Oostelijke Ring Alkmaar, aansluiting Boekelemeer /Heiloo A9, kruisingen Rijksweg N9, scheiden van rijbanen N9, ontwikkeling zeehaven gekoppeld aan verplaatsing TESO-haven, omlegging provinciale weg bij Den Helder, investeringen in transferia bij stations (waar, hoeveel?), routepanelen N9, aanpassingen Noord-Hollandskanaal om vanaf Boekelemeer goederen te vervoeren(?). Extra pakket: rondweg rond HAL, verbreden N9 ten westen van Alkmaar, nieuwe stations Sint Pancras en Heerhugowaard-Noord plus overslagstation goederenvervoer, trams in HALstad (?), Verlegde weg Den Helder-Den Oever.

- Landbouw: investeringen worden geraamd voor maatregelpakketten in beide scenario's. Via kengetallen worden investeringen verbonden aan areaal te realiseren bollenteelt en glastuinbouw (nabij stedelijk gebied) ingeschat. Voor inschatting van de kosten van een centrale faciliteit verwerking tuinbouwfval zal een expert inschatting worden gevraagd. Betaling voor groene en blauwe diensten (?) valt onder exploitatie.
- Water: investeringen worden geraamd voor maatregelpakketten in beide scenario's. Bijvoorbeeld aanleg kustbescherming, waterzuivering, aanleg waterberging. Meer investering in watersysteem door overheid in Sparen dan in Geven.
- Groen en recreatie: investeringen worden geraamd voor maatregelpakketten in beide scenario's. Verweving landbouw en natuur, ontwikkeling PEHS.

Experts van DHV op de diverse gebieden geven investeringsindicaties af voor de maatregelpakketten. Vervolgens wordt bepaald wie de kosten voor rekening zal moeten nemen: gemeenten, provincie of Rijk. Aannames worden met vertegenwoordigers van de provincie afgestemd. Duidelijk wordt waar de grote kostenposten zitten en wie die moet dragen. Met rente en inflatie-effecten wordt rekening gehouden door voor beide scenario's de netto contante waarde van de benodigde investeringen te bepalen. Voor fasering in de tijd wordt uitgegaan van een evenredige spreiding van de investeringen tot en met 2030. Tevens is een fasering aan te brengen door in de tijd te schuiven met de grootste kostendragers. De netto contante waarde kan daardoor aanzienlijk wijzigen. Resultaten worden alleen gesommeerd gerapporteerd.

Gekozen is de investeringen in beeld te brengen voor de ruimtelijke componenten, waar de Provincie via het Ontwikkelingsbeeld invloed op uitoefent. Wat betreft investeringen in niet-ruimtelijke zaken als gezondheid, sociale zekerheid, onderwijs wordt volstaan met kwalitatieve opmerkingen.

Thema
Economie
Aspect
Kosten
Criterium
E19 Exploitatie en onderhoud
Effectscore voor het criterium
Ruimte Geven duurder dan Ruimte Sparen
Vergelijking effecten
Voor de provincie heeft Ruimte Sparen hogere exploitatiekosten (nadruk op onderhoud/beheer provinciale wegen, exploitatie regionaal en lokaal vervoer). Voor de overheid als geheel is Ruimte Geven duurder in exploitatie (nadruk op Rijkswegen met beheerskosten voor RWS, groen en blauwe diensten te betalen uit nationale/EU-regelingen). De inschatting is dat die zaken (Rijkswegen, groene en blauwe diensten) hogere exploitatielasten met zich meenemen dan regionale OV en regionale wegen. Kosten beheer watersystemen zijn voor de waterschappen, in beide scenario's ongeveer gelijk verondersteld. Onderhoudskosten voor bedrijventerreinen kunnen worden gefinancierd uit de opbrengsten/grondverkopen. Dit kan alleen indicatief worden aangegeven. Gegevens (arealen, kilometers etc) ontbreken omdat exacte maatregelen nog niet zijn uitgewerkt.
Verantwoording
Doel is de exploitatiekosten van de overheidsinvesteringen in beide scenario's in beeld te brengen. Exploitatie betekent dat er gekeken moet worden naar opbrengsten en kosten in de tijd. Voor veel overheidsinvesteringen zijn geen directe opbrengstenstromen aan te wijzen (onderwijs, wegen, landschap, natuur), maar zijn er wel onderhoudskosten.
Methodiek
Diverse criteria meten de arealen aan te leggen woningbouw, bedrijventerreinen, recreatiegebieden verbrede plattelandontwikkeling en kilometers weg etc. Op basis van kengetallen en huidige provinciale begroting wordt een inschatting gemaakt van de onderhoudskosten van in beide scenario's te realiseren maatregelpakketten: • weginfrastructuur • bedrijventerreinen • watersysteem • grote recreatiegebieden • groene en blauwe diensten door landbouwers • regionaal en lokaal openbaar vervoer (bus en regiotaxi).